11556.

# LYDEKINUSHANDSKRIFTEN

## I KONGL. BIBLIOTEKET (sign. K. B. g. s. B. 59).

## I.

## INLEDNING, TEXTKRITIK, SUBSTANTIVETS BÖJNINGSLÄRA: VOKALSTAMMARNE.

---

AKADEMISK AFHANDLING

SOM MED TILLSTÅND AF

FILOSOFISKA FAKULTETENS I UPPSALA HUMANISTISKA SEKTION

FÖR ERHÅLLANDE AF FILOSOFISK DOKTORSGRAD

FRAMSTÄLLES TILL OFFENTLIG GRANSKNING Å LÄROSALEN N:O IV

LÖRDAGEN DEN 23 MARS 1901 KL. 4 E. M.

AF

**ERNST LIDBLOM.**

FILOSOFIE LICENTIAT, NORRL., T. F. LEKTOR VID KONGL. SJÖKRIGSSKOLAN.

STOCKHOLM

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. B.

1901.

*Föreliggande afhandling är till sina hufvuddrag baserad på min licentiatafhandling år 1896 öfver samma ämne. Då sedan dess prof. Noreens Altschwedische Grammatik (ljudläran) utkommit och denna behandlar många intressanta föreeteelser äfven i Lydekinushandskriften, har jag i ett flertal fall endast behöft hänvisa till detta arbete. Det är min afsikt att under våren och sommaren d. å. fullborda återstoden af formläran samt en öfversikt af ljudläran, hvilket med benäget medgifvande kommer att tryckas i Antiqvarisk Tidskrift för Sverige, där denna afhandling ingår i del. 16. 1.*

*Stockholm i mars 1901.*

*Författaren.*

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41548928_0095

# Lydekinushandskriften

i K. Biblioteket g. s. B. 59.

af

Ernst Lidblom.

## Inledning.

*Lydekinushandskriften* är den fornsvenska handskrift, som af Collin och Schlyter i deras upplaga af Vestgötalagen (1827) kallas *Lydekini excerpter och antekningar* samt af Klemming i Svenska fornskriftsällskapets samlingar, *Småstycken*, sid. 177, betitlas *Yngre Vestgötalagens äldsta fragment, antecknade af Lydekin omkring år 1300.*

De förras benämning å arbetet är ju från innehållets synpunkt fullt riktig; den senares deremot kanske mindre exakt, då åtminstone hittills ej uppvisats någon handskrift af Yngre Vestgötalagen, som innefattar de bestämmelser, hvilka finnas i senare hälften af Lydekinushandskriften. Men ingendera af dessa benämningar äger hemul i själfva handskriften, enligt hvilken den nysvenska titeln rätteligen bör vara: *Laurentiusboken, skrifven af Lydekinus.* Arbetet slutar nämligen med följande ord: *explicit liber laurencij*[1] *quem scripsit lydekinus.* Visserligen finnes främst i handskriften med blekrödt bläck en öfverskrift »*Extract ŭr Westg. Lagen nÿare*», men denna

[1] Ordet *laurencij* är skrifvet med tunnare typer, sedan stället, såsom det tyckes, förut varit raderadt. Är det möjligen senare tillsatt?

rubrik härleder sig enligt Klemmings uppgift från Johan Bure. Att jag trots detta ej benämner arbetet »Laurentiusboken» etc., beror på att jag utgår från benämningen på handskriften, sådan den är allmänt antagen inom den vetenskapliga litteraturen.[1]

Hvem och hvad Laurentius varit, vet man ej. Namnet förekommer under 1200- och 1300-talet två gånger bland Skara stifts biskopar; jfr Warholm, *Skara stifts herdaminne*, I sid. 6 och 11. Laurentius I (Jorsalafare) har 1241 bevittnat ett ärkebiskopsbref och 1257 jämte andra biskopar underskrifvit ett bref till Norrlands innebyggare om sammanskott till Uppsala nedbrända moderkyrka. Laurentius II från Bergs församling, Vadsbo härad, var kyrkoherde i Berg, därpå kanik, sedan dekan och domprost i Skara, valdes till biskop därsammastädes 1356 och stadfästes i sitt ämbete af påfven Innocentius III 1358. Möjligen är denne identisk med den »laurencius dyakn», som omtalas i VGL. IV. 13. och af Collin-Schlyter, VGL. sid. 574, antages hafva varit den möjlige ägaren af Lydekini handskrift.

Om Lydekinus veta vi lika litet. Schlyter menar, att han varit munk i något Vestgötakloster, och detta kan ju tyckas högst sannolikt och torde nog träffa det rätta, då under denna period af vår historia klostren voro våra enda lärdomssäten. Jfr härom sid. 6 nedan.

Vid 1300-talets början funnos i Vestergötland följande munkkloster i verksamhet: i Lödöse ett Dominikanerkloster, grundadt 1243; i Skara ett Dominikanerkloster, grundadt 1234, samt ett Franciskanerkloster; i Varnhem ett Cistercienserkloster, grundadt 1148. Jfr Styffe, *Skandinavien under unionstiden*, 2:dra uppl. sid. 106 ff. och 132.

[1] Handskriftens förkortning i den vetenskapliga nomenklaturen är Ly. eller Lyd.

Namnet Lydekinus är nog icke hos oss inhemskt, utan tyckes peka på utländsk extraktion, men är dock under medeltiden långt ifrån sällsynt i Norden.

Förstemann, *Altdeutsches Namenbuch* I 858, upptar namnet från 800-talet under följande former: *Leodechin*, *Liudikin* och *Ludechin*. Såsom sidoformer anföras: *Liudiko* (från 1000-talet), *Lyttiko*, *Lyedeco*, *Ludic* med talrika afläggare i nht., hvarpå 17 ex. anföras, t. ex. *Littke*, *Lüdecke*, *Lütke*. Kjöllerström, *Svensk namnbok*, Ulricehamn 1895, upptar, sid. 36, bland tyska mansnamn formerna *Lütke*, *Lütken*, *Lüdick*, *Lude*, *Lüdeke*, *Ludekin*, *Lüdekin*, (bildningar på fht. *liut)*.

Från Gotland, där man skulle vänta att finna namnet särskildt rikt representeradt, då ju ön så länge stått under tyskt inflytande, har jag dock ej många exempel på namnet. De äro hämtade från G. Lindström, *Anteckningar om Gotlands medeltid*, II. Uti nekrologiet för Franciskanerklostret S:ta Catharina i Visby, omfattande 117 namn från 1324—1531, upptas sid. 328 nr 29 *Fr. Johannes Ludikini subdiacon*; sid. 419 omtalas en präst i Drottens eller ecclesia S:tæ Trinitatis *Dns Ludeken* 1391; sid. 509 *Ludikinus (Ludwig) Belter* (nekrologiet); sid. 516 *Ludekinus van Elten*, olderman för Gotland i Brügge 1363, 1367; sid. 525 *Ludeke Rekellink*, köpman 1368. — Rikligen förekomma på Gotland liknande bildningar på andra namn (se anf. arb.); t. ex. *Thidekinus Nasghart* (1425); i nekrologiet: *Fr. Godikinus sacerdos*, *Fr. Hincikinus Johannes sacerdos*, *Fr. Cinikinus acolitus*, *Arnekinus Fleming*, *Willekinus*, *Konekinus van Telpten*, t. o. m. *Copekinus* (diminutiv af *Jakob) Wisen* m. fl. På fastlandet äro däremot dessa bildningar sällsyntare. I svenskt Diplomatarium IV nr 3478 från 1340 omtalas en *Hennichinus Longus* i Stockholm med sönerna *Godechinus* och *Stenechinus* och nr 3208 från 1336 upptar en *Gøtekinus Langa ciuis skæningensis*. *Vesterås Stifts Herda-*

*minne* I sid. 71 nämner en domprost *Tidekinnus* eller *Tideka* 1378 och *Johannes Jerechinni*, 1409 ärkebiskop i Uppsala. Om liknande bildningar i äldre danska se Marius Kristensen *Blandinger* II, sid 76 f.

I *Diplomatarium norvegicum* ed. Lange och Unger förekommer namnet ofta och under växlande former, äldst i bd. IV sid. 169 f. från 1330 (jfr sid. 5 nedan Lödösebrefvet). Bd. V sid. 125 af $^{30}/_{1}$ 1342 (Bergen): käromål af *utlænzskir mænn Herman Skotporp oc hans umbodz madr Lydiker*, att de ej utfå sin fordran af Erling, präst på Vinje. Bd. IV sid. 379 af år 1372 anföres *Lydichinus (Lydke) Gerst*; från 1475 meddelas ett Hansans förlikningsbref med Tyskarne i Bergen, hvilket omtalar såsom sändebud *Lütke Garlopp radman (van Luneborch)* och *Lütken van Thimen*. Under 1500-talet nämnas mångfaldiga gånger lagmannen i Skien, *Lydke Gudleiksson* (namnet skrifves äfven *Lydicke*, *Lyckæ*, *Lyedkeæ*) och väpnaren *Lycke Mwle* m. fl.

Styffe, *Skandinavien under unionstiden*, 2:dra uppl., anför sid. 119 norske riddaren *Lydeka Gerst*, innehafvare af Alveims gård i Ala härad i Västergötland; sid. 167, not 2 *Lydecha Ruskes* morgongåfvobref af 1383; sid. 285 *Lydeke(n) (von) Stralendorp*, som genom byte 1409 för sina arfvingar förvärfvade Vinagarna (nuvarande Venngarn i Uppland), och sid. 285, not 7 *Mæreta Lydekadotter* i Venegarna 1452, sid. 289 väpnaren *Lydeke van dem Bergen* i Uppland, samt från Finland sid. 330 *Klaus Lydikeson*, innehafvare af Åbo hus till 1334, sid. 337 *Bengt Lydikason*, 1411 och 1438 höfvidsman å Tavestahus.

B. E. Hildebrand, *Svenskt Diplomatarium*, anför namnet å följande ställen:

Bd. III nr 1997 år 1315 från Husaby: Biskop Brynjulfs i Skara intyg, att domprosten Bengt utarrenderat »*Lydekino ciui ibidem*» en gård m. m. Bd. IV nr 2601 (sid. 4), odateradt, men säkert från slutet af 1327: Ma-

thias Kettilmundssons testamente omtalar en gåfva *Lydekino myntaræ*. Bd. IV nr 2809 af $^{23}/_{10}$ 1330 (= Diplomatarium norvegicum bd. IV, 169 f., jfr ofvan sid. 4): Två kaniker i Skara förlika på biskop Peters i Skara vägnar enligt påfvens uppdrag en tvist mellan abboten i S:t Olofs kloster i Tönsberg och Oslo biskop *presentibus* bl. a. *Lydikino curato ad sanctum olauum* (i Lödöse). Bd. IV nr 3059 år 1334 (sid. 374): ärkebiskop Carls i Lund testamente omtalar en *Ludekinus de monte* och *Ludekinus junior in aoos, famulus noster*. Bd. V nr 3659 af år 1342 från Lübeck nämner *Ludeke Scharpembergh* (och sid. 124) *Ludeke schinkel*.

J. F. Munktell, *Westerås stifts Herdaminne*, I sid. 18 upptar bland biskopar »*Lydichinus Abelis* eller med brutet namn *Lydika* var född i Nyköping af en Sparrefamilj. † 1487.» Jfr Stiernman *Petri Andreæ Nigri eller Svarts Historia om de forna Westerås stifts biskopar*, Sthlm 1744, sid. 18 och sid. 74 ff. *Strengnäs stifts Herdaminne*, II, Neriket af J. E. Follén 1817, omtalar *Lydik (Ludovicus)*, den förste lutherske predikant i Kumla och Halsbergs församlingar 1520. — En biskop *Lydichinus* omtalas hafva invigt Tuna kyrka år 1469; se *Svenska Familj-Journalen* 1882 bd XXI sid. 489.

I nyare tid finna vi namnet *Lüdeke* såsom släktnamn på en vid midten af 1700-talet inkommen prästsläkt från Nordtyskland. Jfr t. ex. *Nordisk Familjebok* d. o. Utan tvifvel uppträder det också i det nuvarande familjenamnet *Lyttkens*, som väl är en af de i senare tid vanliga *s*-utbildningarne på den vanliga lt. genitiven *Ludeken*. Tyvärr har jag ej ännu lyckats få reda på släktens ursprung och historia, men att den ej är svensk, tar jag för gifvet. Den enda gång jag funnit namnet i för mig tillgängliga källor från senare tid är hos v. Henel, *Det florerande Sverige* 1736, som sid. 23 anför *J. C. Lütkens*, lieutenant, Marstrand.

Återfinna vi i den ofvan sid. 5 omtalade *Lydikinus curatus* vår 'Lydekinus skrifvare' i en mera framskjuten position i samhället? Det är ju möjligt, men något direkt bevis därför kan jag ej prestera. Den uppfattning, jag under mitt arbete kommit till med afseende på Lydekinus, är följande. Att han varit en för sin tid bildad man, torde man ej kunna tvifla på, då man tar i betraktande den drifna och lediga pikturen, som visar en öfvad skrifvare. Men då framställer sig en annan fråga. Huru skall man förklara, att en bildad man kunnat låta komma sig till last sådana oerhörda misstag som att skrifva t. ex. *biscupsosmet* för *biscupsdo'met*, *spifta'* för *skifta'*, *crapa'* för *rapa'*, *wipin* (2 ggr) för *witni*, *go'kre* för *go'rpe* och många, många flera af liknande art.

Dylika ovanligt svåra felskrifningar torde ej kunna tänkas gjorda af en fornsvensk man, äfven om förlägget varit särdeles svårläst, annat än under den förutsättningen, att den skrifvande ej haft vidare öfning i att läsa fornsvensk skrifstil utan ofta missförstått den eller blott helt mekaniskt ritat af sitt förlägg utan att begripa innehållet. Som redan är nämndt, tyder pikturen på en öfvad skrifvare. Jag hyser därför en förmodan, att Lydekinus varit en till Sverige inflyttad utländsk munk — från hvilket land, vill jag ännu lämna osagdt — hvilken ännu ej tillräckligt förstod svenska, då han åtog sig utskrifvandet af arbetet.

Jag vill i detta sammanhang äfven framkasta en antydan, som skulle kunna förklara en del fall, hvilka vid första påseendet tyckas vara felskrifningar hos Ly. Tecken finnas, som tyda på möjligheten af inverkan från runskriften. Dels kunde ju det förlägg, Lydekinus afskrifvit, hafva varit en kopia i latinsk skrift af en runhandskrift; dels får man taga i betraktande, att bruket af runor vid sidan af den latinska skriften länge bibehöll sig i Vestergötland och att därför en och annan

af runortografins egendomligheter kunnat inträngа i manuskript med latinsk stil. Ett fall som *peresti* sid. 184, rad 7 (= fl. 21) (med första *e* borttaget genom undersatt punkt) kan mycket väl tolkas såsom en reminiscens från runortografi; jfr runinskrifternas *buru*, *kirist*, *pirimstefr* m. fl. anförda hos Noreen, *Altschwedische Grammatik*, § 160: 2, a. Skulle möjligen ock *salar* sid. 194, rad 7 (= fl. 56) kunna föras hit? Jfr dock anf. arb. § 161: 2, a.

Ett ännu säkrare fall af invärkan från runskrift är skrifningen *byrha'reu* sid. 199, rad 7 (= fl. 68), och möjligen *laghilth* sid. 214, rad 18 (= fl.142). Uti VGL. I finnas också dylika skrifningar; så anför Collin-Schlyter VGL. inl. sid. V exempel sådana som *hwarhhin*, *lahum*, *marhœ*, *ortohœr*, *vihit;* från VGL. II anföras i samma arbete sid. XX *borhape*, *burhit*, *drœhit*, *friphelhan*, *huarhin*, *husfruhœ*, *morhongiæf*, *örtuher*. Det kan väl ej lida något tvifvel, att vi här böra antaga inverkan från runskriften, då i det stungna runalfabetet *h*-runan användes som beteckning för spirantiskt *g*-ljud. Detta antagande är redan för Valdemars Sællandske Lov gjordt af Wimmer, *Die Runenschrift* sid. 257, not 2, och för VGL. I och VGL. II af Noreen, *Altschwedische Grammatik*, § 35 anm. 1. Frågan om runortografiens inverkan på latinsk skrift är vidare för Östgöta-urkunderna behandlad hos O. Ottelin, *Studier öfver Codex Bureanus* I, sid. 137—141.

Som jag ej utfört undersökning med afseende på Lydekinus rörande denna fråga, har jag blott velat framhålla möjligheten af inverkan från runskriften, en uppfattning som jag samtalsvis hört framställd äfven af doc. O. v. Friesen och doc. O. Ottelin. Att Lydekinus för öfrigt ej egnat synnerligt stor omsorg åt sitt arbete, framgår af att han ofta nödgats tillsätta uteglömda bokstäfver öfver raden t. ex. *a* i *gialde* sid. 181, rad 3 (= fl. 6), *na'* i *socnna'men* sid. 186, rad 25 (= fl. 31), o. s. v.

Talrika äro äfven fallen af typer, som borttagas genom därunder satta punkter; bokstäfver och hela ord öfverhoppas, o. s. v.; jfr Collin-Schlyter VGL. sid. VII ff., Klemmings noter och nedan sid. 11 ff.

---

## Textkritik.

*Handskriften* till Lydekini arbete finnes bevarad i endast ett exemplar uti *K. B. g. s. B. 59*, vår, man kan med skäl säga, viktigaste handskrift från medeltiden, emedan den innehåller vår äldsta, på svenskt språk nedskrifna laghandskrift, den äldre Västgötalagen, af oskattbart värde såväl för svensk språkforskning som för svensk kulturhistoria. Rörande K. B. g. s. B. 59:s utseende och äldre öden hänvisar jag till Collin-Schlyters upplaga af VGL. företalet sid. I f., VII f., X—XIV, samt Klemming *Småstycken* sid. 216.

*Afskrifter* af Lydekini arbete efter K. B. g. s. B. 59 finnas i:

1) **K. B. B. 60** 4:to från 1600-talet, använd af Stjernhjelm i hans upplaga af VGL.; innehåller delar af Lyd., jfr Collin-Schlyter a. a. Föret. sid. XXXVIII f.; citeras af C.-Schl. *60*.

2) **Ups. B. Laghdskr.** nr 3. fol. från 1600-talet, innehåller Lydekinus fullständigt (jfr C.-Schl. föret. s. XXXIX); citeras af C.-Schl. *Ups.*

3) **N. R. Brocmans exemplar i Kungliga Biblioteket af Stjernhjelms ed. af VGL.** med Brocmans egenhändiga anteckningar i margen ur handskrifter, som han jämfört (jfr C.-Schl. Föret. sid. XL); citeras af C.-Schl. i noterna *Br.*

Härtill kan läggas, att K. B. g. s. B. 6 har å fol. 12 af en hand från slutet af 1300-talet en anteckning (aftryckt hos C.-Schl. sid. 272, not 80) motsvarande Lyd. flock 92 ( . Kl. sid. 205, rad 22—25).

På svenska utgifna tryckta *upplagor* af Lydekinus:

1) **Georg Stjernhjelm:** *Wäst-Götha Laghbook — — — — tryckt och vplagdt vthi Stockholm, Aff Ignatio Meurer åhr 1663*, in fol. — Detta arbete är en efter Stjernhjelms godtycke gjord sammansmältning af innehållet i B. 59, således icke någon fullständigt ur handskrifterna aftryckt text och därför alldeles oduglig (jfr C.-Schl. föret. sid. XLVI f.). Det enda, som är användbart i detta arbete, är (enl. C.-Schl. a. st.) den sid. 100—112 bifogade Orde-List, vittnande om förf:s för sin tid utmärkta språkkunskap.

Som jag ej sett arbetet, kan jag ej yttra mig om denna Orde-List, men har för den intresserade velat erinra om dess tillvaro.

2) **Collin-Schlyters upplaga af VGL.** afd. III, sid. 255—81 under titel: Lydekini excerpter och antekningar. Aftryck efter K. B. g. s. B. 59 fol. 59—66, dock ej fullständigt, i det utgifvarne, med hänvisning till VGL. II, utelämnat de ställen, som äro så öfverensstämmande med de ställen i nämnde codex hvarifrån de äro hämtade, att det varit onödigt att trycka detsamma två gånger, samt i noterna i afd. II med bokstafven C anmärkt skiljaktigheterna.

Flockindelningen med arabiska siffror är gjord af utgifvarne i de flesta fall efter handskriftens beteckning ”).

Jfr C.-Schl. föret. sid. LXII f.

Denna text lämnar jag i det följande i allmänhet utan afseende, emedan jag anser den tämligen otillför-

litlig, då det ej ingick i arbetets plan att redogöra för de språkliga egenheterna.

Följande exempel torde vara tillräckliga att visa detta:

| Klemming och hdskr. ha: | C.-Schl. har: |
|---|---|
| flock 3. (= Kl. sid. 180, rad 1—9) | |
| *atta scapna' tiundi* | *VIII skæpna tiunde* |
| *scappu biug* | *skæppu byug* |
| *siu sca'pna' tiundi* | *syu skæpna tiunde* |
| *pe(n)nu(n)ghe* | *panninga* |
| *eller* | *ælla* |
| *hafra'* | *hafra* |
| fl. 4. (= Kl. sid. 180, rad 9—12) | |
| *minne* | *minna* |
| *giue* | *gifui* |
| *p(ro)ueste oc til phaloco'p(ens)* | *prouaste ok til faluköpongs* |
| *hwaru(m) pa'rra'* | *huarium thera* |
| *pennu(n)ghe* | *panninga* |
| *eller sca'ppiu hafra'* | *ælla skæppu hafra* |
| fl. 7 (= Kl. sid. 181, rad 5—8) | |
| *q(ua)r til pascha' bape* | *quar til paska bathe* |
| *wa'ri pa i forbupi* | *væri tha i forbuthi* |
| Kl. *gio'rt vm bape;* hdskr. *ba;* | *gyort vm bathe,* |

eller t. ex. för att taga en flock i högen kan man jämföra VGL. II. K. B. 58 med Kl. sid. 185, rad 4—7.

Detta som exempel på sådana ställen, som C.-Schl. i följd af deras öfverensstämmelse med VGL. II endast där aftryckt och i VGL. III endast hänvisat till med uppgift att olikheterna äro i noterna anmärkta. (Föret. sid. LXIII.)

Men deras text är ej häller fullt tillfredsställande i de direkt från handskriften aftryckta flockarne. T. ex.:

| Kl. o. hdskr.: | C.-Schl.: |
|---|---|
| fl. 5 (= Kl. sid. 180, rad 15) *ellir* | *eller* |
| fl. 6 (= Kl. sid. 181, rad 1—2) | |
| *sinu(m) ne(m)pd(er) manni oc sa'r soknu(m)* | *sinum nempd(ær) manni oc sær soknum* |
| fl. 11 (= Kl. sid. 182, rad 8) | |
| *m(arke)r* | *m(arker)* |
| fl. 18 (= Kl. sid. 183, rad 10) | |
| *midsumars dagh* | *midsumarsdagh* |
| fl. 24 (= Kl. sid. 184, rad 23—24) | |
| *m(a)r(k)* | *m(ark)* |
| *nesta'g(ra)nna* | *nestæ g(ra)nna* |
| fl. 67 (= Kl. sid. 198, rad 20 och sid. 199, rad 2) | |
| *a'r* | *ar* |
| *anit* | *anut* |

3) **Klemming, G. E.** I svenska fornskriftsällskapets samlingar: *Småstycken på fornsvenska* sid. 177—216. Fullständig och god upplaga. (Titel, se ofvan sid. 1.)

## Handskriften och dess förhållande till Klemmings text.

Handskriften är mycket illa faren, i all synnerhet första bladet. Alla ytterkanter af bladen äro betänkligt suddiga och delvis trasiga. Hvad den af Klemming sid. 179 noterna omtalade uppfriskningen med svartare bläck angår, så förefaller det mig ej fullt säkert, att uppfriskning i alla fall föreligger. Med lika stort skäl skulle man då kunna påstå, att orden i ytterkanterna äro uppfriskade. Snarast synes mig, att många af dessa s. k. uppfriskade ställen varit utsatta för behandling med någon syra eller annan vätska, som i förening med smuts och nötning i följd af handskriftens begagnande gjort, att pikturen å somliga ställen fått ett svartare utseende. För jäm-

förelse kan hänvisas till Börtzell-Wieselgrens fotolitografiska aftryck af VGL. I m. m. sid. 106—109.

Vid jämförelse med handskriften har jag funnit följande tillägg och ändringar att göra till Klemmings text.

Sid. 179, rad 4 (= Collin-Schlyter fl. 1) *aff*: saknas nu alldeles i hdskr.

» » » » *skilia*᾽ (Klemming i noten har: *sia᾽lia*᾽ [*ha᾽lia*᾽?] för *skilia*᾽). Här kan alldeles icke läsas *ha᾽lia*᾽, ty *h*-typen i hdskr. har aldrig stapeln svängd åt höger. Snarare skulle man då läsa *fia᾽lia*᾽, jfr t. ex. *ihalp fia᾽r* sid. 197, rad. 20—21 (= fl. 65), som finnes i facsimileaftrycket hos Collin-Schlyter VGL. tab. IV. Men om *ha᾽lia*᾽ såväl som *fia᾽lia*᾽ gäller, att intetdera ordet finnes belagdt i nordiska språk. Ett *sia᾽lia*᾽ har typologiskt sedt alla möjligheter för sig och finnes dessutom 2 ggr i VGL. II, nämligen i J. B. ind. 8 och J. B. IV, men i betydelsen ᾽sälja᾽, och har hittills fattats som felskrifning för *sæliæ*, som VGL. I har å motsvarande ställe i J. B. III pr. Att i Lydekinus tänka på *sia᾽lia*᾽ blir omöjligt från betydelsesynpunkt. Men jämför man ordet med det strax framför på samma rad stående *scal*, så måste man komma till den slutsatsen, att här bör läsas *sca᾽lia*᾽. Att vid sidan af fsv. *skilia* antaga en biform *skælia* kunde väl gå för sig. Analogi kan man ju få i *skil: skæl* samt *skilnaper: skælnaper*, som finnes i Sdm.

L:s *bolstapa skælnaper* och fl. st., jfr en mängd skrifningar med *e* för *i* i liknande ställning, som Rydqvist IV, 46 anför från Cod. Bureanus t. ex. *skelia*, *skeldos*, och från de nsv. dialekterna *e* för *i* uti dylika ord, se Rydqvist IV, 47 och Rietz' ordbok *skila*. Handskriften har emellertid *skilia's* sid. 183, rad 1, 2 och 5 (= fl. 16, fl. 17) samt sid. 206, rad 9 (= fl. 95) och *skilias* sid. 199, rad 1 (= fl. 67).

Då så är förhållandet och exemplet står alldeles enstaka, synes det mig troligast, att *sca'lia'* här är skriffel för *skiliæ*, hvilket för öfrigt går lätt att paleografiskt förklara.

Sid. 179, rad 4 (= fl. 1) *biug:* handskriften har ovedersägligt *biog;* öfre hälften af typerna *og* har brunt gammalt bläck.

» » 6 *gio'rez:* hdskr. har *giörez.*

» » » *thiunde:* stafsättet är säkert; (uppfriskadt).

» » 7 *bunda':* hdskr. har öfver *u* en båge (förkortningstecken?).

» » » *hua:* hdskr. har tydligt *huar* med brunt gammalt bläck; således icke orätt uppfriskadt.

» » » *brÿta'r:* hdskr. har *brÿter* med brunt gammalt bläck.

» » » *nokot:* läsarten är säker (ordet är uppfriskadt).

» » » *pessu:* hdskr. har *pessu.* Klemming yttrar i noten: »öfver *e* i *pessu* står oriktigt ett förkortningstecken?». Collin-Schlyter ha försett detta *e* med accent: *é.* Båda hafva orätt. Hdskr.

har två långa *s*, och öfre delen af det första af dessa har orätt fattats dels såsom förkortningstecken, dels såsom accent.

Sid. 179, rad 7 *bo'te:* hdskr. har *böte*.

» » » 9 *tyda':* hdskr. har *thipi*, tydligt och med gammalt brunt bläck. Följer så en suddig typ, snarast ett *c* med förkortningstecken, möjligen att läsa *c(o'p)*. — Samma rad i hdskr. slutar med ett ord, som tyckes vara att läsa *o're*, hvilket i så fall troligen hör till nästa rad; denna skulle då komma att sluta med orden *a'n han a'ptir giua will o're*, hvilket i och för sig ger mening. Jfr Klemming, noterna till rad 10 och 11.

» » » » *gio're:* hdskr. har *giöre;* gammalt bläck.

» » » 10 *a'r:* hdskr. har *a'n*, skrifvet med gammalt bläck.

» » » 12 (= fl. 2) *ara:* det senare *a* är uppfriskadt, därpå följer en nästan oläslig typ, snarast ett *þ*, samt ett *r* med förkortningstecken öfver typerna. Ordet står i slutet af raden.

» » » 14 *eig* (Collin-Schlyter *eg*), noten »*ei*(?) för *eig*»: i hdskr. synes tydligt början till *g*. Detta gäller det först å raden stående *eig*.

» » » 17 Klammern bör flyttas efter *oc* (mot Klemmings och Collin-Schlyters texter). Mellan sidd. 179—80 (fl. 2—3) finnes i hdskr. c:a 3 raders tomrum. Jag tycker mig här kunna skönja spår af typer, som raderats; har möjligen

bladet förut varit användt för annan uppteckning?

Sid. 180, rad 1 (= fl. 3, i öfverskriften) *bolki:* i hdskr. synes tydligt blott *b;* ordet står ytterst i raden.

» » » 3 *a'r:* i hdskr. står *ar*, (yngre bläck).

» » » 4 *ad[ra]:* så har hdskr.; bokstafven *a* är ej ändrad till *a'*, såsom Klemming i noten anger. Jfr Collin-Schlyter VGL. sid. 94, not 5.

» » » 6 *oc giue:* bladet är rifvet, endast en otydlig typ är synlig; denna förefaller snarast vara ett *b*, och tror jag, att här bör läsas *b(iog)* i st. f. *oc giue*. Jfr VGL. II, K. B. 39. Anmärkas bör, att å motsatta sidan i hdskr. inga typer finnas på motsvarande ställe.

» » » 11 (= fl. 4) *sca'ppiu:* hdskr. har *iu* uppfriskadt.

» » » 22 (= fl. 5) *sacso'ckianda':* hdskr. har *saclo'ckianda'*, jfr *Saclo'ckia'* sid. 191, rad 14 (= fl. 46).

» 181, » 1 (= fl. 6) *phaloco'ping:* hdskr. har *phaloco'pug* med förkortningstecken öfver *p*. Tilläggas må, att *-ug* är uppfriskadt.

» » » 2 *sa'r soknu(m):* Klemming talar i noten om att yngre codex har *sialfuum* för *soknum*. Uttrycket »yngre codex» är onöjaktigt; det bör utbytas mot VGL. II, K. B. 37. Orden äro tillsatta af yngre hand.

» » » 3 *gialde:* i hdskr. är *a* tillsatt ofvanför.

» » » 8 (= fl. 7) *bape:* i hdskr. står blott *ba*, i slutet af raden.

Sid. 181, rad 14 (= fl. 8) *ha'rape:* hdskr. har *harape.*
» » » 22 (= fl. 9) *va'cne:* i hdskr. är *c* tillsatt ofvanför. Hela ordet är af yngre hand.
» 182, » 19 (= fl. 13) *kirkiu:* hdskr. har *kyrkiu.*
» » » 27 (= fl. 15) mellan *annur* och *firna'w(er)c* tycks hafva stått *firn*, nu delvis utskrapadt.
» » » 28 *di[midiam]:* i hdskr. står *di.;* klammern bör hos Klemming utgå och ersättas med kursiv stil; likaså sid. 184, rad 23 (= fl. 24).
» 183, » 1 (= fl. 16) *fra'nzsim:* hdskr. har *frenzsim*, såsom ock Collin-Schlyter VGL. II, K. B. 52 riktigt hafva läst ordet.
» » » 2 *skilias:* hdskr. har *skilia's* med *a'*-kroken satt på *s.*
» » » 7 (= fl. 17) *b(iskuper):* hdskr. har *b* med förkortningstecken. Ordet har *-sc-* de 6 ggr det utskrifves; 51 ggr är det förkortadt såsom här. Ingen anledning finnes alltså att upplösa förkortningen med *-sk-*.
» 184, » 11 (= fl. 22) *a':* hdskr. har *st* med förkortningstecken, alltså *st(at).*
» 185, » 14 not (= fl. 28) *enna':* felskrifningen beror på att skrifvaren dragit upp ordet från följande rad.
» » » 23 (= fl. 30) *boande:* i hdskr. är *a* tillsatt ofvanför.
» 186, » 15 (= fl. 31) *pascher:* i hdskr. är *s* tillsatt ofvanför.
» » » 20 *pascha':* hdskr. har *pacha'.*
» » » 15 o. 20 *kyr[kiu]:* klammern hos Klemming bör utgå och ersättas med

kursiv stil. Jfr t. ex. rad 24, 26 m. fl.

Sid. 186, rad 25 *socnna'men:* i hdskr. är *na'* tillsatt ofvanför.

» 187, » 2 (= fl. 32) *aer:* den första typén är oklar, ordet står i ett veck af pergamentet.

» » » 14 (= fl. 33) *helgha:* hdskr. har *helgha'*.

» » » 20 (= fl. 34) *pripiu(n)g;* hdskr. har *pripiung*.

» » » 25 *eig* står öfver raden.

» 188, » 5 (= fl. 36) *bo'rna' a'rua';* enligt Klemming noten felskrifvet *borna':* hdskr. har *borna'*, där dock alla typerna tyckas vara uppfriskade, med undantag af *n*. Klemmings rättelse till *bo'rna'* är onödig, såsom framgår af böjningsläran sid. 37 f.

» » » 8 *slic:* hdskr. har möjligen snarare *slit*. Man skulle här kunna anta *slit*, om man jämför sid. 197, rad 15 *botom* och rad 9 *bot, vt*, sid. 199, rad 16 *at* o. s. v., men å andra sidan är *sic* sid. 203, rad 2 (jfr noten) ett starkt skäl för att läsa *slic*.

» » » 10 not *samuelep:* hdskr. har *sameulep;* egentligen ingen punkt under första *e*, utan snarare ett litet streck nedtill på *e*.

» 189, » 25 (= fl. 41) *dyli:* hdskr. har *dyle*.

» 190, » 1 *mans:* i hdskr. finns ej plats för mera än ett *m* + ett förkortningstecken; bör återgifvas med *m(ans)*.

» 191, » 9 (= fl. 46) not »*ligia*' har varit skrifvet *liogia*'»: att *o* är utplånadt, tror jag ej; snarare *e*. Jfr sid. 190, rad 13 och sid. 191, rad 2 (= fl. 43 o. 45

*liegia'*, sid. 191, rad 6 (= fl. 45) *siegia'* m. fl.

Sid. 191, rad 14 *saclo'ckia':* hdskr. har *saclo'ckia*, samma *l*-typ i stället för *s* som i *saclo'ckianda'*, sid. 180, rad 22 (= fl. 5).

» » » 15 not: i *ganga'* synes första *g* ännu.

» » » 16 *epa'* (Klemming och Collin-Schlyter): hdskr. har *e'pa'*. Detta är enda stället i Lydekinus, där *e* har krok. Collin-Schlyter säga oriktigt, inl. sid. IX, »*é* aliquoties occurrit.»

» 192, » 1 (= fl. 47) not »*sighia'* utplånadt : får knappt plats.

» 193, » 6 (= fl. 51): efter *pa* står ordet *en*, uteglömdt af både Klemming och Collin-Schlyter.

» 194, » 23 (= fl. 57) *logopra'ngi:* snarare att läsa *legopra'ngi*; jfr rad 26 *legopreng(ir)*. Sid. 207, rad 24 står *pe*, där *e*-typen har alldeles samma form som här.

» 195, » 19 (= fl. 59) not: *p* är ej borttaget genom punkt; *xl* syns ej nu i hdskr.

» 196, » 4 (= fl. 60) *innisina:* hdskr. har *innisína*, hvilket väl är att läsa *innisma(n)*?

» » » 20 (= fl. 62) *alw(er):* hdskr. har tydligt *a'lw̄* med ett förkortningstecken efter *w*.

» 198, » 23 (= fl. 67) *sindra'dagh:* kan bero på att blott den långa stapeln af *h* utskrifvits; så kan ock förhållandet vara med *sa'ra't*, sid. 203, rad 6 (= fl. 80).[1]

[1] Noreen, *Aschw. Gr.* § 230, anm., framkastar den möjligheten, att skrifningen med *s* skulle kunna beteckna ett dialektiskt fortlefvande uttal med *ch*-ljud, men anser troligt, att skriffel föreligger. Detta sista synes mig afgjordt träffa det rätta. Emellertid må på-

Sid. 201, rad 3 (= fl. 75) *lagmani:* hdskr. har *lagmam.*
» 202, » 7 (= fl. 77) *a'ftir:* hdskr. har *a'frtir.*
» » » 15 (= fl. 78) *siapurnæ:* då hdskr. här har *s* för *f*, beror detta på att endast den långa stapeln *ſ* utskrifvits och förbindelsestrecket uteglömts.
» 203, » 4 (= fl. 80) *anna'rs:* hdskr. har *annars*, med ett streck öfver *r*.
» » » 12 (= fl. 83) *af:* kan lika väl vara *at.*
» » » 21 (= fl. 84) *tiuoga':* hdskr. har *tuioga'* med ett streck nertill på *u*, hvadan här naturligen bör läsas *tuioga'* (såsom äfven skett hos Collin-Schlyter).
» 205, » 24 (= fl. 92) *acc(er):* hdskr. har *a* + två typer, obestämbart om två *c* eller två *t*; därpå följer ett förkortningstecken. Hvad här bör läsas, är jag ej på det klara med. Collin-Schlyter, not. 82: *acu* vel *aku*, ut videtur legendum. Ups. har *acter*, Br. *atter*, 60 och Stjernhjelm *ater.* Jfr Wadstein, *Nord. Tidskr. f. Fil.* 3:e Række, bd. V, sid. 19.
» 207, » 3 (= fl. 99) *biscupsosmet:* ovanligt svår felskrifning för *biscupsdømet.* De två föregående *s* i ordet kunna ej hafva framkallat felskrifningen *s* för *o'*, ty de äro långstapliga *(ſ)*, och det tredje är ett alldeles tydligt kort *s.*[1]

---

pekas, att de i Lyd. förekommande skrifningarna *sargsape* sid. 203, rad 20 (= fl. 84) och *slerc(ir)* sid. 208, rad 5 (= fl. 105) innehålla kort *s*, hvadan de ej kunna förklaras på samma sätt, som ofvan antagits för *sindradagh* och *særat,* och ej kunna tjäna som instanser mot den af Noreen först anförda möjligheten.

[1] Denna underliga form kan dock paleografiskt förklaras så, att

Sid. 208, rad 10 (= fl. 106) *henna᾽:* i hdskr. är *na᾽* skrifvet ofvanför raden.

» » » 24 (= fl. 109) *vgilðr:* så ock i hdskr. Men då Klemming i öfriga fall upplöst det med *d*-typen förbundna förkortningstecknet, t. ex. *giald(e)r* sid. 188, rad 24 (= fl. 39), *eld(e)r* sid. 190, rad 22 (= fl. 44), *ha᾽ld(e)r* sid. 206, rad 23 (= fl. 97), så borde han naturligtvis hafva här återgifvit hdskr:s *vgilðr* med *vgild(e)r*.

» 215, » 14 (= fl. 145) *tiuf:* hdskr. har *piuf*.

---

i förlägget stapeln af det långa *s* varit sammanbunden med stapeln på *d*, hvarigenom Lydekinus missuppfattat den nedre delen af *d* såsom ett *o*, hvarjämte han felläst det följande *ð* som *s*.

# Böjningslära.

## Kap. I.

## Substantivets böjning.

### § 1. Maskulina rena a-, i-, och u-stammar.

#### 1. Ordskatt.

***aker:*** d. sg. *ak(er)* 204. 10; a. sg. *ak(ir)* 211. 6, *økær* 209. 25, (felskrifning); n. pl. *acræ* 191. 2. Sammansättning: *ak(ir)las* 179. 8, 12, *ak(ir)nam* 197. 21.

****almœnninger:*** g. sg. *almenninx: -bønþer* 215. 20, *-øre* 194. 21, *-ørœ* 194. 5, *-ore* 194. 5, *almœnnix wœgh(er)* 190. 13; d. sg. *hœræz almenning* 210. 2, *hœræz almenning* 215. 2, *lanz almenning* 210. 2, *lanzalmenninge* 195. 2, *lanzalmenningi* 215. 5; d. pl. *lanzalmenningu(m)* 210. 8.

Bortfallet af den gutturala nasalen i *almœnnix wœgh(er)* 190. 13 är en dissimilationsföreteelse, som också visar sig i *konox suær* 206. 3, se nedan sid. 28. Jfr Noreen, *Grundriss d. germ. Ph.* 2:dra uppl. I § 189: 6, *Aschw. Gr.* § 318 och Zetterberg, *Bjärköarättens Ljud- och böjningslära* sid. 53. Uti Bjärköarätten saknas *n* i detta ord de fyra gånger det förekommer.

****apostol:*** g. pl. *apostolœ daghœ* 183. 13.

Denna i fsv. mera sällsynta osynkoperade form, hvilken förekommer äfven i Upl.L. och Gerson, *Ars* b. 6, beror på inflytande från latinet.

***aptan:*** = 1) afton, 2) dagen före högtidsdag; a. sg. *iulæ aftin* 182. 12, *iulæ aftæn* 214. 7, *aftæn* 183. 18 (i frasen *æftir midiæn a.* = kl. 6 e. m.).

Schlyter *Ordbok* sid. 31 anför *aftin* »för *aftnin* eller *aftanin*» endast från St.L. Den här föreliggande formen *iulæ aftin* 182. 12 återfinnes ej heller i Glossaren till VGL., såsom naturligt är, då den ej är anförd i noterna till motsvarande ställe i VGL. II, K.B. 51, som har *fraa iula aptne.* Antagandet af bestämd form är alldeles onödigt. Vi ha här suffixet *-in* (jfr *morghun, -in, -an*), hvarom se *Aschw. Gr.* § 180, 3, som dock citerar ordet under formen *aptin* i stället för *aftin.*

****arver*** = arf; se neutrala *a*-stammar och *an*-stammar.

****aterganger:*** g. sg. *at(ir)gangæ epom* 201. 12.

***biskuper:*** n. sg. *biscup(er)* 182. 17, 185. 9, *b(iscuper)* 9 ggr t. ex. 182. 18, 187. 4, *b(iscupir)* 8 ggr t. ex. 201. 8; g. sg. *b(iscups)* 10 ggr t. ex. 187. 6, *biscupsosmet* 207. 3 (jfr ofvan sid. 19); d. sg. *biscupi* 205. 11, 210. 21, *biscupi* 205. 13, *b(iscupi)* 24 ggr t. ex. 180. 25, 208. 2.

****balker:*** (endast i öfverskrifter) d. sg. *aff cristnu bolki*(?) 180. 1, jfr sid. 15 ofvan, *af ratloso bolc* 188. 11, *af ærfpæ bolc* 187. 16.

De anförda formerna af ordet *bolker* äro de enda *u*-omljudsformerna i Lyd. *Borker* och *born*, som i *Aschw. Gr.* § 8, a, 4 anföras från Lyd., finnas ej i denna urkund. Däremot bör vid *bolker* tilläggas »Ly.», såsom skett i § 68: 3, där *borker* ej längre upptas såsom en i Lyd. förekommande form, men fortfarande *born.* Ett *bork* a. sg. finnes i VGL. II add. 4 § 5 samt i Cod. E. = sista bladet af K.B.g.s. B. 59. VGL. II har å motsvarande ställe Forn. B. 49 *börk*, och Collin-Schlyter anmärka riktigt nog sid. 211 not 6: »C om. *æller börk*». Uti § 104 af *Aschw. Gr.* bör därför efter *borker* sättas »2-mal» i stället för »1-mal». Om *born* se nedan exkurs till *barn.*

****boskaper:*** a. sg. *boskap* 216. 6.

**brøplunger:* kan i fsv. äfven vara *an*-stam, jfr Brate, *Dalalagens böjningslära* sid. 3 och Rydqvist V. 35. I Lyd. finnes blott g. pl. *brøp(er)longæ barn* 196. 27. Här är omöjligt att afgöra, om *a*- eller *an*-stam föreligger. Den ljudlagsenliga utvecklingen är **brøprlunger* > *brøplunger* > *brøllunger*, men analogin med *brøper* har bevarat eller framkallat formen *brøperlunger*. Jfr *Aschw. Gr.* § 268 anm. 2 och § 320. 1 samt *Arkiv*, V sid. 388 not 3.

***dagher:*** n. sg. *dagher* 199. 3; g. sg. *daxwærcæ* 214. 12, *dax wærki* 205. 22, *hindrædax giæf* 198. 22, *hindrædax iæff* 207. 8; d. sg. *dagh* 184. 2, *vtfærdæ dagh* 184. 7, *sindrædagh* 198. 23, om *endag* 194. 22, se *an*-st. *endaghi*; a. sg. *dagh* 18 ggr t. ex. 181. 13, 199. 12, *attundædagh* 182. 13, *atundædag* 182. 3, *stæmpnu dagh* 204. 24, *tolfdæ dagh* 182. 13, *tolfdædag* 182. 3, *uaræ fru dagh* 183. 11, *hælghæ þors dagh* 183. 10, *høzunnudagh* 214. 16, *iulæ dagh* 184. 6, *kyrcmessu dagh* 183. 13, *klocnæ odensdagh* 182. 14, *manæþæ dagh* 205. 17, *midsumars dagh* 183. 10, *paschæ dagh* 3 ggr t. ex. 182. 14, *paschædagh* 184. 28, *paschædag* 186. 7, *pinkyzdagh* 183. 10, *siunattæ dagh* 211. 15, *syundedag* 184. 9, *skerþorzdagh* 183. 20; n. pl. *stemnudagh(ir)* 195. 26; d. pl. *daghu(m)* 183. 16, *ste(m)nudaghu(m)* 195. 25, *stemnuþaghu(m)* 196. 3; a. pl. *dagha* 182. 5, *apostolæ daghæ* 183. 13, *fastudaghær* 181. 20 (VGL. II *-a*), *stamnu þagh* 193. 23, *sunnudaghæ* 183. 14, *helghædaghæ* 183. 9, *helgha dagh* 187. 14. Smsg. *daghfulghit* 182. 9.

Bestämd form: a. sg. *daghin* 199. 5, 6, *daghen* 199. 14, *kyrmæssudaghen* 182. 10.

**Anmärkning.** Särskild uppmärksamhet förtjäna *þæt scal þ(re)st(er) lysa* — — *þre helgha dagh* a. pl. 187. 13—14 (VGL. II, K.B. 69 *thre hælghu dagha*) och *aftir þreæ stamnu þagh* a. pl. 193. 22—23 (VGL. II, F.B. 40 *þre stemnudagha*, VGL. V 2 *thre stæmpnodagha*).

Härmed är att sammanhålla VML:s Þ. B. 17 pr. *þær læggias fore þre stæmnodagh* (hs. C *-dagha*) n. pl., Kr. B.

24: 3 *om, innan prea sonnodagh* 3 ggr (hss. C,D,E hafva *-dagha*) a. pl., M. B. 21 pr. *innan XIIII dagh* (hs. D *dagha*) a. pl., Þ. B. 12: 3 *til prea manadagh* (hs. C *-dagha*) a. pl. Se Siljestrand, *Ordböjningen i Västmannalagen* I, sid. 23.

Siljestrand har, tyckes mig, feluppfattat *þre stamnodagh*, som är a. pl., en vanlig tidsbestämning, som fått ack. sg:s form, då termen *fram læggia fore stæmnodagh* är mycket vanlig. Skrifningen *innan XIIII. dagh* har kanske lästs såsom *innan fiortanda dagh* och behöfver i så fall ingen förklaring. Hvad fallet hos Lydekinus och de öfriga från VML. beträffar, tvekar jag ej att uppfatta dem såsom uppkomna därigenom, att ojämförligt oftast i landskapslagarna förekomma ordinaltalen med ack. sg. i denna art af tidsbestämningar.

Siljestrand *Ordböjningen i VML.* I, sid. 44 not. 2, supponerar möjligheten af att ordet *dagh* i fsv. stundom brukats som neutrum. De exempel han där anför synas mig icke alls bevisande. Exemplen äro följande:

a) VML. Kr. B. 9. *þæt ær ett Juladagh, annar paschadaghær* o. s. v. Här star *Juladagh* i samma ställning som en vanlig tidsbestämning i ack. sg. (jfr Lyd. sid. 195. 26 *laghæ stemnudagh(ir) æru þessir, fyrsti fiærþe dagh paschæ, ann(er) iiij dagh pencost(er), þriþi annæn dagh mikael(is) fiærþæ v. dagh iulæ*) och grundtalet *en* har här såsom ofta i liknande uppräkningar i Landskapslagarna blifvit använd t i stället för ordinaltalet *fyrsti* (eller ett adv. *fyrst*). Jfr t. ex. VGL. II K.B. 2 *en loten a biscup(er), annan kirkian, thrithia prasten*, VGL. II K.B. 65 *böte thrænne siextan örtogher ena biskupi, adra kononge thrithia hærathe.* Snarare förvånar då *paschadaghær* o. s. v. i nom. sg. Hela satsen får sin förklaring ur tidens svaga sinne för syntaktisk konsekvens.

b) Dala L. Þ. B. 13, pr. *sighir þæn dagh til epa sum annatiggia ær hælaght ella fastu daghir; þæn dagh* — —

— — *sum pær næst er edzörd* (pro *edzört*: enligt Schlyter; ändelselöst neutr. enligt Brate *VML. Ljudl.* sid. 52). Här beror *hælaght* på anslutning till det logiska subjektet *pæt* och sammalunda är förhållandet med Schlyters föreslagna läsning *edzört* eller med Brates om man vill i *edzörd* se ett *t*-löst neutrum.

c) VGL. *hvat pæt ær hælæct æller synct* (för *syknt*) = *hælægher æller sykn dagher* (Siljestrands hänvisning till *Gloss.* sid. 621 bör rättas till *Ordb.* sid. 621). Denna sats finns hos Lyd. sid. 209. 12—13. Siljestrand säger härom: »Finge man antaga ett n. *dagh*, vore sådana uttryck självklara. Jmfr äfven våra fornlagars *til* el. *pa daghfulghit (daghfælath) ær*, som under det nämda antagandet kunde öfversättas med: *då* el. *till dess dag dold är.*» Att detta exempel skulle gifva något stöd för ett supponeradt neutr. *dagh*, kan jag icke finna; för öfrigt gäller härom, hvad som anförts under b). Mig förefalla de af Siljestrand anförda exemplen skäligen självklara. Det är ej alls nödvändigt att i *daghfulghit* med Siljestrand fatta *dagh* som subjekt och *fulghit* som predikativ, utan i *daghfulghit* föreligger en sammansättning, hvilken här är predikativ till ett ej utsatt formellt subjekt; satsens innebörd blir 'då dagen är slutad och dagsljuset har alldeles upphört', såsom Schlyters öfversättning lyder.

Wadstein har i sin recension af Siljestrands afhandling i *Nordisk tidskrift för filologi* N. R. X sid. 230 varit inne på frågan och intar en afvisande hållning, särskildt mot ex. b), där han fattar *hælaght* som adv.

***diakn:*** n. sg. *dyakn* 208. 1, *subdiakn* 208. 1. Att *a* här ej öfvergått till *æ*, beror på inflytande från latinet, se *Aschw. Gr.* § 97. — Rörande öfvergången *ia* > *iæ* i Lyd. kan nämnas, att förhållandet mellan *ia* och *iæ* är ungefär 6 : 1.

****dombe*r:** d. sg. *dome* 200. 23, *hærazdom* 192. 10; a. sg. *dom* 3 ggr t. ex. 215. 6.

***drænger:*** n. sg. *legoþreng(ir)* 194. 26, *leoghæþreng(ir)* 201. 16; d. sg. *logoþrængi* 194. 23; n. pl. *leogoþræng(ir)* 215. 20, *leghædrengar* 179. 15.

För Klemmings upplösning till *(-ir)* 215. 20 finnes intet skäl. Visserligen kan *drænger* i fsv. följa *i*-stamsböjningen, men ännu vanligare är *ja*-stams böjning hos detta ord. Hos Lyd. tyckes det, såsom framgår af n. pl. *leghædrengar*, vara *a*-stam.

****droten:*** n. pl. *kyrkiu drotnær* 186. 4, *kyrkiudrotnæ* 205. 25, *kyrkiu drotn(er)* 186. 10, 20.

***elder:*** n. sg. *eld(e)r* 190. 22.

***eþer:*** n. sg. *eþ* 182. 5, *af laghæ eþer* 192. 9, *xij ϒ eþer* 192. 15, *hemfoþo eþer* 191. 11, 192. 17, *twæsarez eþer* 191. 10; d. sg. *eþe* 3 ggr t. ex. 192. 6, *eð* 189. 15, *xij mannæ eþe* 204. 9, *xij ϒ eþe* 5 ggr t. ex. 190. 8, *xij ϒ eþ* 3 ggr t. ex. 189. 25, *xij ϒ eþæ* 189. 3, *eneþe* 189. 11, *xij eþe* 203. 20; a. sg. *eþ* 3 ggr t. ex. 201. 15, *xij eþ* 197. 12; n. pl. *eþær* 191. 9, *eþer* 192. 9, *xij mannæ eþer* 192. 5; d. pl. *at(ir)gangæ eþom* 201. 13; a. pl. *eþæ* 182. 2, *eþa* 191. 16 (jfr om detta sistnämda *Aschw. Gr.* § 80, II, 2 jämte anm. 6 och § 24 anm. samt ofvan sid. 16), *(firi) xij mannæ eþ(er)* 183. 6. Smsg. *ezoræ* 208. 6, 211. 22, *ezøræ* 203. 13.

Best. form: d. sg. *eþenom* 192. 9.

****fanter:*** n. pl. *fant(ir)* 215. 21.

Troligen har ordet redan här den i nsv. dial. vanliga betydelsen 'tiggare, landstrykare'.

I Glossariet till VGL. upptas ordet som *an*-stam, *fanti*. Detta är anledningen till Collin-Schlyters upplösning af förkortningen till *fant(arv)*. Härtill finns intet skäl, då ordet eljes i fsv. alltid visar formen *fanter* i nom. sg.

****fiarþunger:*** g. sg. *fiarþuns ne(m)þd(n)ne* 185. 7 (jfr *konons* nedan), *siaþurnæ* (felskrifning för *fiarþunæ*) 202. 15, *fiarþunæ nemþdeña* 204. 14, *fiarþiunæþingh* 199. 18, *fiar-*

*pungæ þing* 212. 23; d. sg. *fiarþiung* 212. 17. Smsg. *fiarþung nempd* 211. 22 *fiarþiung, ne(m)þd* 214. 6.

Det 3 gånger förekommande inskottet af *i* uti senare stafvelsen anser jag bero på analogiskt inflytande från *þriþiunger*. Jfr såsom exempel på den motsatta analogin det i VML. Æ. B. 12: 1 var. C förekommande *þriþongen*.

***friper:*** n. sg. *kirmæssu friper* 182. 9; a. sg. *frid* 183. 19, *iulæ frid* 182. 12, *kirkmessu fridh* 182. 8, *paschæ frip* 182. 13. Smsg. *fripg(er)þi* 189. 9, 24, *fryogiærþ* (felskrifning för *frypgiærþ*) 210. 22, former af *fripløs* 7 ggr t. ex. 212. 6, *fryþ løs* 189. 1.

****ganger:*** i smsg. *atirganger*, se detta ord.

****garper:*** = gärdesgård, inhägnad gårdsplats, trädgård; d. sg. *garde* 186. 8, *garþe* 3 ggr t. ex. 196. 13, *kyrkiu garþe* 209. 8, 9, *-garþi* 205. 27, *-garþ* 209. 3, *træægar* 211. 26, *treag(ar)* 212. 1, om *ð*-bortfallet jfr *Aschw. Gr*, § 308, 3. b; a. sg. *garþ* 189. 24, 207. 8, *kyrkiu garþ* 3 ggr t. ex. 206. 2; n. pl. *gardæ* 191. 2, *garþær* 197. 20; a. pl. *garþæ* 196. 5, *wærghæ garþæ* 195. 23. Smsg. *garþlipi* 196. 25, *garþløsø* 190. 2, *kyrkiu garþ gerneng* 205. 23.

Best. form: d. sg. *garþenom* 191. 5, 6, [*gar*]*þenom* 207. 11; a. sg. *garþen* 207. 10.

***gris:*** a. sg. *gris* 207. 20

****gup:*** g. sg. *guz likamæ* 213. 7. Smsg. *gupdotor* 207. 21, *gupmoþ(ir)* 207. 21. *gupsystir* 207. 22, *gupziwæ* 207. 22, *gudziwælagh* 183. 2.

****hælfninger:*** a. sg. *hælfning* 208. 18.

Best. form: a. sg. *hælfningin* 193. 11, jfr *Aschw. Gr.* § 256 anm. 4.

****hæster:*** g. pl. *hastæfoþ(er)* 205. 5 (felskrifning, jfr. K. H. Karlsson, *Arkiv* I 386).

****høster:*** a. sg. *høst* 4 ggr t. ex. 183. 17. Smsg. *høsthþing* 200. 18.

Best. form: a. sg. *vm høsten* 204. 20.

Schlyter och Söderwall anföra detta ord som mask.: Rqt., II 114, är osäker om ordets genus och framhåller, att den enda form, som i ä. fsv. pekar på mask., är *vm høsten* i Lyd. och VGL. II, K.B. 73. 2, ifall den icke möjligen är neutr. plur. liksom isl. *um haustin*.

***kal:*** a. sg. *kal* 211. 27. I ä. fsv. finnes emellertid intet exempel, som bestämdt visar ordets genus; isl. *kál* är neutr. I y. fsv. är det mask., hvarpå exempel finnas hos Söderwall.

****kalver:*** a. sg. *kalf* 207. 20.

****kaplan:*** d. sg. *caplane* 182. 28.

***klerker:*** n. sg. *clærk(ir)* 206. 25, *slerc(ir)* 208. 5 (egendomlig felskrifning för *clerc(ir)*, kan hafva influerats af det följande *skal*), *clarc(ir)* 208. 6; n. pl. *klerkæ* 180. 14; d. pl. *clerru(m)* 208. 4 (för *clercum*, felskrifningen beror på inverkan af det föregående *r* eller på den stora likheten mellan *c*- och *r*-typerna).

****kniver:*** d. sg. *kniui* 215. 18.

***kolder:*** n. sg. *coller* 200. 12, 13; a. pl. *collæ* 200. 12.

****koster:*** a. sg. *cost* 205. 5, 6, 8.

***kononger:*** n. sg. *konong(ir)* 4 ggr t. ex. 201. 13, *kononghcr* 205. 9, *ko(nonger)* 211. 20, *k(ononger)* 204. 6, *.k.* 195. 15; g. sg. *kononæs ezore* 211. 22, *kononæ riki* 209. 4, *konongs ræt* 185. 24, *konon(gs) rat* 213. 4, *ko(nongs) rat* 186. 2, *k(onongs) ræt* 197. 23, 208. 2, *kon(ongs) ræt* 202. 4, *kononæ ræt* 211. 20, *konons ræt* 208. 3, *konoæ suær* 206. 3 (jfr *almænnæ wagh(er)* ofvan); d. sg. *kono(n)gi* 195. 11, *kon(o)ng(i)* 181. 14, *konu(n)ge* 186. 19, *kon(ongi)* 202. 1, *kono(ngi)* 204. 22, *konog* 181. 16 ((jfr *konoæ* ofvan), *k(onongi)* 182. 6, 205. 14, *.k.* 195. 12, 14. Smsg. *konong ræt* 202. 19, *kono(n)g ræt* 202. 23.

**Anmärkning.** *konons rat* 208. 3 är ett exempel på ljudutvecklingen *ngs* > *ns*, jfr Noreen, *Arkiv* VI, sid. 336 f., samt Kock, *Arkiv* VII, sid. 307 f. Andra exempel på denna ljudutveckling i Lyd. äro: *fiarpuns nempdinne*

185. 7, *til phalocøpens* 180. 4, 6 och måhända 180. 10. Dock skulle ju möjligen i dessa exempel *n* kunna fattas som beteckning för guttural nasal, jfr *Aschw. Gr.* § 281, 2 och § 310.

***kyndil:*** g. sg. *kyn[dils]messu* 180. 18; jfr Siljestrand, *Ordböjn.* I, sid. 30.

***køpunger:*** g. sg. *phalocøpens* 180. 4, 6, *phalocøp(ens)* 180. 10 (jfr *konons* ofvan); a. sg. *phalocøpu(n)g* 181. 1.

***loter:*** n. sg. *loter* 214. 21, *lot(ir)* 214. 18, 23; d. sg. *loot* 205. 21, *loth* 4 ggr t. ex. 213. 21, *bosloth* 212. 26; a. sg. *lot* 3 ggr t. ex. 200. 15, *loth* 6 ggr t. ex. 188. 9, *bosloth* 212. 28, *huvuþloth* 185. 13; g. pl. *lote* 183. 3, a. pl. *lote* 5 ggr t. ex. 187. 19.

Best. form: dat. sg. *løtenom* 180. 7 (former med ø — hvarom se *Aschw. Gr.* § 116 anm. 2 — äro sällsynta i fsv.); n. pl. *huuudlotene* 214. 19.

**Anmärkning.** D. sg. *loot* kan vara ett exempel på förlängning af vokal i sluten hufvudtonig stafvelse framför enkel utljudande konsonant, hvilken företeelse visar sig under 1300-talet. Jfr *Grundriss d. germ. Ph.* I § 163, b, Rqt IV 69, *Aschw. Gr.* § 130: 1.

***løker:*** a. pl. *løkæ* 211. 27.

***martin:*** g. sg. *martens mæssu* 194. 4.

***morghon:*** smsg. *morghengæf* 199. 2.

***nykil:*** d. pl. *k(yrkiu) nyclu(m)* 186. 16, a. pl. *nyclæ* 186. 9.

***Oden:*** g. sg. *klocnæ odensdagh* 182. 14.

***panter:*** a. sg. *pant* 186. 10.

***paskar:*** (se fem. vok.-stammar).

***pors:*** a. sg. *pors* 215. 24.

***præster:*** n. sg. *p(re)ster* 206. 11, *p(re)st(ir)* 9 ggr t. ex. 206. 19, *p(re)st(er)* 4 ggr t. ex. 186. 10, *lænsp(re)st(ir)* 205. 16; g. sg. *p(re)stest* (felskrifning för *prests* eller *presters* enligt Klemming); d. sg. *p(re)sti* 7 ggr t. ex. 183. 24, *p(re)st(i)* 207. 18, *peresti* 184. 7 (jfr ofvan sid. 7), *prest* 205. 5; a. sg.. *p(re)st* 3 ggr t. ex. 185. 19; g. pl. *p(re)stasta(m)pnu* 205. 16.

Best. form: g. sg. *p(re)stens* 186. 23.

***provaster:*** n. sg. *p(ro)uest(er)* 180. 5, d. sg. *p(ro)uaste* 180. 4, *p(ro)ueste* 180. 10, 25.

***pænninger:*** n. pl. *pænningæ* 206. 21; d. pl. *pænningum* 207. 5, *pænningu(m)* 207. 9, 10, *penningum* 204. 21, *enpænningu(m)* 213. 12, *k(yrkiu) pænningu(m)* 186. 17; a. pl. *penningæ* 197. 2 (2 ggr), *penni(n)gæ* 183. 27, *pe(n)ningæ* 179. 10, 213. 15, *p(e)nnu(n)ghe* 180. 6, 11, *pænningæ* 206. 21, *scotpe(n)ningæ* 179. 13, *kyrkiu pænningæ* 186. 11, *panningæ* 206. 22.

Best. form: a. pl. *penningæna* 204. 23.

Om vokalvexlingen i suffixet se *Aschw. Gr.* § 180, 5 och § 242, b.

***qvælder:*** i fsv. äfven neutr. se Rqt II 25, jfr VML. M.B. 20 *om qvældit*, Hert. Fredr. 263 *at qvældith*, men däremot i Hert. Fredr. 1967 *thæn annan quæld*. Enda stället, som i VGL. bestämdt visar mask. kön, är Cod. G. = K. B. g. s. B. 6 från senare hälften af 1300-talet, hvilken å det ställe, som motsvarar VGL. III fl. 92, har *om quældin*, hvilket dock kan ha påverkats af det strax efter följande *vm morghonen*. Uti Lyd. förekommer blott d. sg. *quælle* 182. 14, *gift(er) quældi* 198. 22.

***ra:*** se fem. vok.-stammar.

***rugher:*** a. sg. *rugh* 179. 5.

***rætter:*** d. sg. *ræt* 211. 20, 213. 4; a. sg. *ræt* 16 ggr t. ex. 203. 2, *rat* 203. 6 (skriffel för *ræt*, jfr K. H. Karlsson *Arkiv* I sid. 388); a. pl. *rætti* 208. 5. Smsg. *rætløsø* 189. 25, *rætløso bolc* 188. 11.

Best. form: a. sg. *rætæn* 211. 5, *rættæn* 212. 5; a. pl. *rætte*[*næ*] 202. 21.

***siu-nættinger:*** a. pl. *siunættingæ* 212. 14.

Best. form: a. sg. *siunættingin* 188. 25.

***skilnaper:*** n. sg. *skialnaper* 204. 18.

***skogher:*** g. sg. (pl.?) *skoghæ bræne* 190. 17; d. sg. *skoghe* 216. 2, *skoghæ* 190. 21, *bya skogh* 210. 2; a. pl. *skoghæ* 135. 24.

***stapul:*** smsg. *stapul gerneng* 205. 23.

***staþer:*** n. sg. *þing staþer* 212. 16; g. sg. *istaþæ manni* 201. 14, 18; d. sg. *cøpstaþ* 202. 18, [*cøp*]*staþ* 202. 19; a. sg. *stad* 211. 25; a. pl. *staþi* 6 ggr t. ex. 194. 13, *stadhi* 200. 9; adv. *annærstaþ* 3 ggr t. ex. 188. 8, *annarstað* 188. 8.

***sumar:*** g. sg. *midsumars dagh* 183. 10; a. sg. *mizumær* 207. 19. I landskapslagarna finnes endast ett exempel, som tydligt visar mask. genus, nämligen Sdm L. B.B. 24: 2 *vm somarin* (jfr Rqt II, 41 och *høster* ofvan); i isl. är ordet vanligast neutr.

***sun:*** n. sg. *sun* 4 ggr t. ex. 187. 18, *bondæsun* 203. 12; g. sg. *suna børn* 187. 22, *sunar børn* 187. 23; a. sg. *sun* 184. 13; n. pl. *synir* 215. 21, *broþræ synir* 196. 25, *syst(ra) synir* 197. 3.

***sven:*** n. sg. *sven* 199. 23; a. sg. *suen* 205. 1.

****vargher:*** g. pl. *warghæ garþæ* 195. 22, *warghæ næt* 195. 24.

****vin:*** smsg. *wingæf* 194. 9, *vingiæf* 212. 21, *uingru* 198. 19, felskrifning; se *gæf*, fem. vok.-st.

****viþer:*** a. sg. *tiwiþ* 196. 20, 197. 16; formen *allen wiþu* 195. 2 hör däremot icke hit, utan till *ōn*-stammarne (se nedan).

***vægher:*** n. sg. *almænnix wægh(er)* 190. 13, *makæ wægh* 190. 12; a. sg. *quærnæ wægh* 190. 11, *almannæwægh* 190. 11, *kyrkiu wægh* 190. 11, *lanzwægh* 190. 11; a. pl. *wæghæ* 190. 10; *af b(iscups) væcne* 181. 22, *aff sinæ wæcnæ* 199. 16, *a hans wegnæ* 199. 22, (jfr Rqt II 54), se angående uppkomsten af *væghna* Noreen, *Grundriss d. germ. Ph.* I. § 193. 6 och § 194. 7.

Best. form: a. sg. *annæn wæghin* 188. 7.

****værknaþer:*** a. sg. *thwæræ wercnæd* 183. 15 = 'quodlibet opus rusticum gravius' (Ihre). VGL. II, K.B. 52, har å motsvarande ställe *storan uærknaþ.* Uti ÖGL. Kr. B. 20: 1 finnes äfven *þuæra uarknaþ* a. sg. Ett förslag till förklaring är framställdt af Tamm i *Uppsalastudier* sid. 33.

*piuver:* n. sg. *piuu(er)* 188. 20, *piuu(ir)* 210. 17; g. sg. *piufs bøt(ir)* 215. 13, *piufs bøt(er)* 210. 19; d. sg. *hwinsku piuui* 210. 11, *huinku kiuui* 210. 20, (ang. *kiuui* se *Aschw. Gr.* § 278); a. sg. *piuf* 209. 11, *piuf* 215. 14; n. pl. *piu(u)ær* 215. 10; a. pl. *piuuæ* 209. 8, *tiuuæ* 199. 27. Smsg. *piuf sac.* 191. 12.

**por:* g. sg. *halghæ pors dagh* 183. 10, *skerporzdagh* 183. 20.

**pripiunger:* d. sg. *pripiung* 205. 20; a. sg. *pripiung* 187. 19, *pripiu(n)g* 5 ggr t. ex. 187. 20, *prigpiung* 193. 10.

Inskottet af *g* i den sistnämda formen kunde tänkas beroende på association med *priggia*, men är nog snarare att fatta såsom dittografi, beroende på anticipation af det slutande *g* i ordet.

*prœl:* n. sg. *prel* 192. 8.

*ørn;* som simplex förekommer detta ord icke i landskapslagarna. I Lyd. finnes det g. sg. *ornæwingæ* 197. 3 = ett troligen utländskt mynt = 18 götiska penningar enligt S hlyter.

---

## 2. Öfversikt af maskulina rena a-, i-, och u-stammarnes böjning.

Nom. sg.: a) ändas på *-er* i följande fall: *dagher* 199. 4, *af laghæ eper* 192. 9, *xij ♆ eper* 192. 15, *hemfopo eper* 191. 10, 192. 16, *twæsorez eper* 191. 10, *kirmæssu friper* 182. 9, *coller* 200. 11, 12, *konongher* 205. 9, *loter* 214. 21, *p(re)ster* 206. 11, *skialnaper* 204. 18, *ping staper* 212. 16 — (14 fall).

b) ändelsen är innelyckt i förkortningstecken, som af Collin-Schlyter regelbundet upplöses *(-er)*, men af Klemming upplöses 28 ggr *-(ir)*, 20 ggr *-(er)*, t. ex. *konong(ir)* 301. 13, *k(ononger)* 204. 6 — (48 fall).

c) ändas på *-r* med förkortningstecken för svarabhaktivokalen i *eld(e)r* 190. 22, (Collin-Schlyter har *elder*).

d) saknar ändelse i *sun* 5 ggr t. ex. 187. 18, *swen* 199. 23, *prel* 192. 8 till följd af assimilation af den slutande stamkonsonanten och nom.-*R*. Jfr *Grundriss d. germ. Ph.* I, § 77. *Aschw. Gr.* § 238 och § 295. Utan ändelse uppträda vidare lånorden *dyakn* 208. 1, *subdiakn* 208. 1, samt dessutom *ep* 182. 5 och *makæ wægh* 190. 12. Hvad *ep* angår, så antar jag, att utelämnandet af nom.-ändelsen beror på sammanhanget i satsen, hvars ordalydelse är *pa dagha eig ær ep gangin a*, hvilket sammanhållits med och influerats af adj. *epganger*, jfr VGL. II, K.B. 49 *eth gænct a. Makæ wægh* synes mig kunna förklaras därigenom att strax förut stå icke mindre än 4 sammansättningar med *-wægh*, styrda i ackusativ af prepositionen *firi*, och dessa kunna hafva inverkat på *makæ wægh*, så att förkortningstecknet uteglömts.

**Gen. sg.**: a) ändas på *-s:* t. ex. *konongs ræt* 185. 24, *piufs bøt(er)* 210. 19 — (15 fall); på *-x:* efter guttural t. ex. *fiarpiunxþingh* 199. 19, *kononx riki* 209. 4 — (17 fall); jfr Rqt IV. 283; på *-z: guz likamæ* 213. 7 (jfr *Aschw. Gr.* § 260. 4) samt såsom grafisk variant till *s* i *skerporzdagh* 183. 20 (jfr Kock, *Arkiv XIV* s. 96).

b) ändelsen är uttryckt genom förkortningstecken: *b(iscups)* 10 ggr, former af *kononger* 5 ggr — (15 fall).

c) ändas på *-ar* i *sunar børn* 187. 23.

d) ändas på *-a* i *suna børn* 187. 22.

e) ändas på *-æ* i *scoghæ bræne* 190. 17, *ørnæwingæ* 197. 3, *istadhæ manni* 201. 14, 18.

f) saknar ändelse i *p(re)st* 180. 19 (hdskr. har *p(re)stest* genom felskrifning), där dissimilation föreligger (jfr Söderwall, *Kasusformerna* sid. 10, *Aschw. Gr.* § 322. 1), samt i *piuf sac* 191. 12, där bortfallet förklaras genom att andra sammansättningsleden börjar med *s* (jfr R. Larsson *Södermannalagens Ljudlära* sid. 157).

Best. form: *p(re)stens* 186. 23, jfr litteratur ofvan samt Brate, *Dalalagens Böjningslära* sid 7.

Dat. sg.: a) ändas på *-e* i *dome* 200. 23, *epe* 3 ggr, *garpe* 3 ggr, *garde* 186. 8, *caplane* 182. 28, *p(ro)uaste* 180. 4, *p(ro)ueste* 180. 10, 25, *quælle* 182. 14, *skoghe* 216. 1 samt i sammansättningsled 12 ggr t. ex. *kyrkiu garpe* 209. 7, 9, *xij Ψ epe* 190. 7 — (26 fall).

b) ändas på *-i:* i *biscupi* 3 ggr, *bolki*(?) 180. 1, *kniui* 215. 18, *p(re)sti* 7 ggr, *peresti* 184. 7 (felskrifning för *presti*), samt i sammansättningsled 5 ggr t. ex. *kyrkiu garpi* 205. 27 — (18 fall).

c) ändas på *-æ* i *scoghæ* 190. 21, *xij Ψ epæ* 189. 3.

d) ändelsen är uttryckt genom förkortningstecken, som af Klemming upplöses med *(-e)* i *konunge(-)* 186. 19, men med *(-i)* i *p(re)st(i)* 207. 18, *biscup(i)* 24 ggr, *kon(ungi)* 6 ggr — (31 fall).

e) saknar ändelse i *dagh* 184. 2, *eð* 189. 15, *fiarpiung* 212. 17, *konog* 181. 16, *loth* 4 ggr, *loot* 205. 21, *prest* 205. 5, *ræt* 2 ggr, *pripiung* 205. 20 samt i sammansättningsled 16 ggr t. ex. *xij Ψ ep* 189. 25 — (29 fall). Dessutom föreligger ändelselös dativ i det med förkortning skrifna *treag(ar)* 212. 1.

Best. form: *epenom* 192. 9, *garpenom* 3 ggr t. ex 191. 6, *løtenom* 180. 7.

Ack. sg. saknar ändelse saväl i enkla ord (80 fall) som i sammansättningsled (40 fall) t. ex. *garp* 189. 24, 207. 8, *loth* 6 ggr t. ex. 188. 9, *sun* 184. 13, *kyrkiugarp* 206. 2.

Best. form: *daghen* 199. 14, *kyrmassudaghen* 182. 10, *garpen* 207. 10, *høsten* 204. 20, *ratten* 212. 5, *daghin* 199. 5, 6, *halfmingin* 193. 11, *siunattingin* 188. 25, *annæn wæghin* 188. 7, *rætæn* 211. 5 — (11 fall).

Nom. pl.: a) ändas på *-ær* i *epær* 191. 9, *garpær* 197. 20, *kyrkiu drotnær* 186. 4.

b) ändas på *-er* i *eper* 191. 14, *xij mannæ eper* 192. 5.

c) ändas på *-ir* i *synir* 215. 21, *brøþræ synir* 196. 25, *syst(ra) synir* 197. 3.

d) ändas på *-æ* i *acræ* 191. 2, *gardæ* 191. 3, *klerkæ* 180. 14, *pænningæ* 206. 21, *kyrkiu drotnæ* 205. 25.

e) ändelsen innehålles i förkortningstecken i *fant(ir)* (Schlyter *-ær*) 215. 21, *piuu(ær)* 215. 10, *stemnudagh(ir)* 195. 26, *kyrkiu drotn(er)* 186. 10, 20.

Best. form: *huuudlotene* 214. 19. Om R-bortfallet, se *Aschw. Gr.* § 321 a.

**Gen. pl.** ändas a) på *-æ* i *apostolæ daghæ* 183. 13, *brøþ(er)longæ barn* 196. 27, *hastæ fop(er)* 205. 5, *warghæ garþæ* 195. 22, *warghæ næt* 195. 24, *a hans wegnæ* 199. 22, *af sinæ wæcnæ* 199. 16.

b) på *-e* i *til twæegiæ lote* 188. 3, *af b(iscups) væcne* 181. 22.

c) på *-a* i *þ(re)stasta(m)þnu* 205. 16.

**Dat. pl.** ändas a) på *-um* i *pænningum* 207. 5, uttryckt genom förkortning *u(m)* i *daghu(m)* 183. 16, *clerru(m)* 208. 4, *penningu(m)* 204. 21, *þænningu(m)* 207. 9, 10 samt i sammansättningsled 7 ggr t. ex. *lanzalmenningu(m)* 210. 8.

b) på *-om* i *at(ir)gangæ epom* 201. 13.

**Ack. pl.:** a) ändas på *-a* i *dagha* 182. 5.

b) ändas på *-æ i collæ* 200. 12, *løkæ* 211. 27, *nyclæ* 186. 9, *siunættingæ* 212. 14, *epæ* 182. 2, *e'þæ* 191. 16, *garþæ* 196. 5, *penningæ* 5 ggr t. ex. 197. 2, *pænningæ* 206. 19, *scoghæ* 195. 24, *wæghæ* 190. 10, *piuuæ* 209. 8, *tiuuæ* 199. 27 samt i sammansättningsled 6 ggr t. ex. *helghæ daghæ* 183. 9 — (23 fall).

c) ändas på *-e* i *lote* 5 ggr 187. 19—24, *þe(n)nu(n)ghe* 180. 6, 11.

d) ändas på *-i* i *rætti* 208. 5, *stadhi* 200. 9, *stapi* 6 ggr.

e) ändas på *-ær* i *fastudaghær* 181. 19.

f) saknar ändelse i *stamnupagh* 193. 22, *helgha dagh* 187. 14; jfr § 1 ofvan, anm. till *dagher*.

g) ändelsen är uttryckt genom förkortningstecken i *xij mannæ ep(er)* 183. 6.

Best. form: *penningæna* 204. 23, *rætte[næ]* 202. 21.

## § 2. Neutrala rena a- och u-stammar.

### 1. Ordskatt.

***aldin:*** på träd växande ätlig frukt. Smsg. *allen wipu* 195. 2.

***ar:*** d. sg. *are* 186. 5, 194. 19; a. sg. *ara* 179. 12 (pro *aret* enligt Schlyter, *Glossar*), *ar* 194. 15; d. pl. *aru(m)* 209. 17; a. pl. *aar* 209. 20, 22.

*ara* torde väl snarast böra fattas som felskrifning för *aar* a. sg., en i lagarna ofta förekommande form: jfr t. ex. VML. var, E Kr.B, 13 pr. *aar* 2 ggr, DalaL. *aar* 5 ggr, *aaʀ* 2 ggr, Bj. R. *aar* 1 g., Lyd. *aar* 2 ggr o. s. v.

***arf:*** (jfr nedan *an*-stammar *arvi*) a. sg. *arf* 213. 5 (*pe cona misti arf sit*) enligt Schlyter, *Glossar* sid 358, recentior forma vocis *arver*; a. sg. *arf* 214. 18 (*skifti børn æftir fapur eller mopor eller annæn arf*).

Rqt II: 28 har riktigt anmärkt, att *arf* hos Lydekinus och i Uplandslagen redan uppträder såsom neutrum. Men äfven i VGL. I och II finns *arf*, neutrum. Schlyter, *Glossar* sid. 359, anför under *arver* m., att »in nominat. occurrit *arf* II K. 73 pr., A. 17, J. 1., Add 11 § 18, *harf* pro *arf* I A. 14 pr.). Ställenas lydelse är följande:

II K. 73 pr. *Præsta arff skal sua skiptas Dör præst(er) tha skall rætter arfue taka arff hans.*

II A. 17. *þa skal arf hans standæ til iamplangæ.*
I A. 14. » » *harf* » » » *iamlangæ.*
II Add. 11. 18. *fyr — — æn arf i kollæ skipti fyoll.*
II J. 1. *Fæm æru fangh iorþar . eet ær arf.*

Å alla dessa ställen kan ordet med fullt skäl fattas som neutrum. Hvad öfriga kasusformer hos Schlyter, anf. st., angår, så kan flertalet lika bra hänföras till neutr. *a*-stamsböjningen. Former, som bestämdt utvisa mask. genus, äro endast följande:

I J. 1 *et ær ærver.*
II Add. 11 § 4 och § 17. *taker maþ(e)r ællær kome ærf, þæn (sum) manböt(er) fylg(er).*
II Add. 11. 19. — — — *arf, þen* 2 ggr.
II Add. 11. 14 och 15. *misti arf sin.*

I senare fsv. är *arver* m. sällsynt; Söderwall anför under *arver* 4 exempel från 1402, 1403 och 1506.

**ban:* d. sg. *banni* 206. 1, 2 (2 ggr); g. sg. *bansmal* 182. 20.

*barn:* (Rqt II, 103 f.) a. sg. *barn* 4 ggr t. ex. 183. 24; n. pl. *barn* 179. 11, 184. 19, *børn* 214. 17, *broðorbørn* 187. 24, 25, *brøþ(er)longæ barn* 196. 27, *þott(ir) børn* 187. 23, *dott(ir) børn* 187. 24, *suna børn* 187. 22, *sunar børn* 187. 23; d. pl. *frillu barnom* 184. 17; n. pl. *systir børn* 187. 25, 26, *syst(ra) børn* 188. 10, *þy barn* 184. 18.

Rörande växlingen mellan de omljudda och oomljudda formerna *barn~(born~)børn* se Kock, *Fornsvensk Ljudlära*, sid. 469 f., Noreen, *Grundriss*, § 191, 6 och *Aschw. Gr.* § 68, 3 och § 104. Formen *børn* förekommer rikligt äfven i VGL I och II. Så t. ex. finnes i VGL II A. 1 (= sid. 133) på 3 ½ rad i sammanhang ordet *barn* i sammansättning 12 ggr, och däraf icke mindre än 10 ggr skrifvet *-børn*, men blott 1 g. *-born* hvarjämte 1 g. *-bærn*. Det där befintliga *suna born* tvekar jag därför icke att betrakta som felskrifning, beroende på att kroken på *o* uteglömts; mera oviss synes mig denna förklaring för det

i Add. 11 § 15 jämte *børn* 1 g. förekommande simplex *børn*. Felskrifningar äro det ofvan nämda *brop(e)r bæra* VGL. II A. 1, där var. F. har *brön* (för *børn*) samt *systrungæ brörn* VGL. II Dr. 7.

Svårare att förklara äro följande former:

VGL. II A. 3 *dör man ok hauer eig börnæ aruæ*. Däremot har Schlyter, VGL. III. fl. 63, sid. 261, *bornæ* å motsvarande ställe. Klemming, sid. 188. 5 ( = VGL. III. fl. 36) har *Dør man haw(ir) eig børnæ æruæ*. Såsom jag ofvan sid. 17 påpekat, har hdskr. a detta ställe *bornæ*, hvilken läsning jag bibehåller.

Rqt IV. 180 fattar *børnæ* (saväl som det från Schlyter upptagna *bornæ*) som g. pl. samt anför som stöd för omljudet d. pl. *börnum* i VGL. II. A. 9 (en form, som saknas i Schlyters Glossar, men som faktiskt existerar) samt en mängd omljudda former från Sk.L. i gen. och dat. pl. Söderwall, *Ordbok* sid. 79, upptager med tvekan en form *barna arvar* (*börna-* L.) m. pl. 'bröstarfvingar' och har därpå ett enda exempel *gaffue gudh erie pädhersoni barn oc barna arffwa* (troligen för *barna arffwa*) S.D. N.S. 558 (1406). Jfr härmed, att han (sid. 172 *bära* 13) anför flera exempel från början af 1400-talet på *barna arwa*, t. ex. *vtan barn oc borna arfwa* (3 ggr), där *borna* är pp. af *bæra*. Från betydelsens synpunkt förefaller det mig ojämförligt mera tilltalande att fatta *barna arvar* i Lyd. = af honom själf födda arfvingar, bröstarfvingar. Men härvid uppstår svårighet att förklara formen *börna* i VGL. II. Man skulle visserligen kunna tänka på att hänföra denna till de exempel på omljudda part. pret., som af Noreen anförts, *Arkiv* I, sid. 155 f., men dels kunna dessa möjligen hafva fått sin från de vanliga förhållandena afvikande vokal genom analogi från andra former af samma verb, dels förekommer ej i Lyd. bland de många part. pret. något enda exempel på omljudd form. För min del stannar jag vid att fatta *börna* i VGL. II, såsom skriffel för *bornæ*.

**bast:** a. sg. *bast* 215. 24.

**ben:** a. sg. *ben* 215. 15.

**biug:** a. sg. *biug* 180. 4, *biog* 179. 4, 180. 6 (? jfr sid. 15 ofvan). Smsg. *biugræt* 180. 3.

**bo:** g. sg. *bosloth* 212. 26, 28; d. sg. *bo* 7 ggr t. ex. 188. 13; a. sg. *bo* 188. 18. Smsg. *boskap* 216. 6, *bofast(ir)* 210. 6, *bofastæn* 199. 25.

**bol:** n. sg. *bol* 190. 4; a. sg. *bolæ* 190. 4 (enligt Klemming felskrifning för *bol a*); g. sg. *bols brypi* 209. 24; d. sg. *frælsis bole* 206. 25, *kirkubole* 180. 15, *kyrkiubole* 185. 23. Smsg. *bol øzlø* 192. 19, *bol øzlæ* 192. 20. Beträffande *bolæ* 190. 4 skulle man kunna tänka på att behålla handskriftens *æ* och läsa *bol æ* (*æ* = äger), som då skulle blifva ett belägg för den af Läffler *Arkiv* IV 191 f. postulerade formen **aiz* > **ē* > **æ* vid sidan af **aih* > *ā* 'besitzt'.

**bref:** d. sg. *bref* 198. 17; a. sg. *bref* 3 ggr t. ex. 182. 29, d. pl. *brewu(m)* 199. 19, *breuu(m)* 204. 2, *breuum* 209. 2.

**brut:** n. sg. *scr[i]ptæ brot* 181. 21, *scriptæ brot* 182. 22; a. sg. *scriptæ brot* 206. 6, *scriptabrot* 206. 18; a. pl. *a(n)nur laghæ bruth* 203. 16.

**bup:** a. sg. *bud* 189. 10, *bup* 4 ggr t. ex. 189. 22; g. sg. *buzio[r]p* 186. 28 = föryttrad jord, som kan af förre egarens arfvingar igenlösas; d. sg. *forbupi* 3 ggr t. ex. 181. 7; jfr *umbup* nedan.

**drap:** n. sg. *drap* 199. 17; g. sg. *draps* 214. 25; d. sg. *drape* 214. 24.

**fall:** = försummelse; a. pl. *forfal* 5 ggr t. ex. 189. 2.

**fang:** n. sg. *fang* 198, 14, 23; a. sg. *fang* 216. 2.

**forbup:** se *bup* ofvan.

**foper:** a. sg. *foper* 212. 10, *hastæfop(er)* 205. 5.

**fæ:** Rqt. II 162, IV. 26; n. sg. *fæ* 216. 6; g. sg. *ihalp fiær* 197. 21; d. sg. *fæ* 211. 8; a. sg. *fæ* 189. 9, 190. 1, *forneghæ fæ* 198. 19, *tiuperfæ* 189. 5, *ihalp fiær:* = åverkan, som består deri att man håller sin boskap med hund

och herde i annans inhägnade gärde (Schlyter *Glossar* s. 434).

Ordet *ihalþ fiær* förekommer endast i VG.-urkunder och under följande former:

VGL. II. K. B. 63: *i hald feaar*, Add. 4 § 1 *i hald fæiær* (var. G. K. *fear*), add. 10 *yhalð fiær* (pro *ihald fæiær* Schlyter) VGL. IV. 21, 33, *jhalð feær*. Dessutom förekommer gen. *fiær* i VGL. II D. B. 31 *fang ok fiær gant* (f. *gang* Schlyter) samt i VML. Cod. D. *fæte fiar sins* (Siljestrand, *Ordböjningen* I. sid. 76) samt ÖGL. fr. II (Klemming, *Småstycken*, sid. 81 f.) *fiar*.

Formerna *fiær*, *fiar* äro sannolikt att likställa med det västnord. *fiár*. De äro i så fall att betrakta såsom ålderdomligare former. När man däremot möter vanliga former såsom *fear*, böra dessa snarast förklaras såsom nybildningar, d. v. s. med ändelsen *-ar* lagd till stamformen för öfriga kasus *fæ*. Jfr *Aisl. Gr.* § 106. b. Afvikande uppfattning företrädes af Noreen, *Aschw. Gr.* § 164, som förklarar denna växling *fīar* (från dat **fī* < **fihi*): *fēar* (**fehōʀ*) såsom beroende på urgerm. *i*-omljud. Angående *i*-inskottet i *fæiær* se *Aschw. Gr.* § 328, 1, a.

***goþs:*** n. sg. *gøz* 207. 12 (*ær mere gøz siþæn i ført*), *goz* 207. 16, d. sg. *goz* (= jordagods, gård) 188. 23. *kyrkiu goz* 208. 2, a. sg. *goz* 6 ggr t. ex. 207. 14.

Best. form: a. sg. *gozet* 188. 19.

Man skulle möjligen vara frestad att antaga felskrifning i *gøz* 207. 12, då ju i Lyd. uppträda 10 fall med *o*-vokal mot 1 med *ø*. Men ordet har *o*-vokal äfven på andra håll t. ex. VGL. II G. B. 17 *taki bonden göz alt*, VGL. V. 1 *alt gammalt kronunna göz*, *Svenskt Diplom.* V. 160 (1343) *mit godz*. *o*-vokalen kan ju möjligen förklaras ur en fsv. biform **goði*, motsvarande det isl. *góði* n. pl. = good things, boons, emoluments (Cleasby-Vigfusson, sid. 222). Rörande formen *goþ*, neutr., se Siljestrand anf. arb. I sid. 60.

***gærþ***: (= *gærpi*) (äfven i VML. jfr Siljestrand I, sid. 60); a. sg. *fryogiærþ* 210. 22.

****hald***: n. sg. *ihalþ fiær* 197. 21; jfr *fæ* ofvan.

***hem***: (ofta mask. i fsv.), adv. *hem* 5 ggr t. ex. 207. 18, *hemæ* 3 ggr t. ex. 202. 23. Smsg. *hemføpo eper* 191. 10, 192. 16, *hemgiuit* 184. 15, *hemgiæu(er)* 184. 13.

***hion***: n. pl. *hion* 3 ggr t. ex. 183. 1; g. pl. *hionælagh* 185. 9, *hionalagh* 187. 13. Om bildningen af *hion* jfr v. Helten *Paul u. Braunes Beiträge* XIV s. 251, Noreen *Aisl. Gr.* § 98 anm., *Aschw. Gr.* § 93, 3.

***hog***: a. sg. *hiorpæhog* 214. 3.

***hold***: = kött (*h. oc hup* allit.); a. sg. *hold* 216. 7. Om öfvergången *o* > *u* i detta ord se *Aschw. Gr.* § 111, 2.

***hor***: d. sg. *øre* 211. 18 (felskrifning beroende på två strax därpå följande *øræ*), *hoor* 211. 19; a. sg. *hor* 3 ggr t. ex. 182. 24. Smsg. *horkonu* 185. 5.

***hors***: = sto, äfven häst i allm.; a. sg. *hors* 189. 9.

****hovop***: smsg. *huwuploth* 185. 13, *huuudlotene* 214. 19, *howod thiunde* 184. 15, *howod tiundæ* 184. 10, 18, (hdskr. har 184. 18 endast *ho*), *howod thiu(n)de* 184. 16, *houoptiundæ* 207. 4, *houoptiunpæ* 207. 7, *hufuzmanni* 201. 13, 17. Dessa tvänne sistnämda exempel kunna läggas till de i *Aschw. Gr.* § 269 från Lyd. anförda *fyxel* (bör ändras till *fyxl*) och *frangæ*.

***hus***: a. sg. *hus* 3 ggr t. ex. 190. 6; a. pl. *hus* 192. 21; g. pl. *husalos* 191. 2. Smsg. *husfru* 184. 2, 194. 11, *husfrun* 207. 10, 12, *husfru* 215. 15, *kloncnæ hus gerneng* 205. 23.

***hvit***: = mjölkmat, smör, jfr isl. *hvítr matr*; a. sg. *hwit* 184. 21, jfr Hellquist *Arkiv* VII, sid. 8.

***hæraþ***: n. sg. *hæræp* 194. 25, 211. 21, *hæraþ* 204. 6; g. sg. *hæræz* 185. 24, 208. 2 samt 202. 1, där Schlyter föreslår att läsa *hæræz* (*høfpingæ*), *hæraz* 195. 3, 215. 2; d. sg. *hærape* 181. 16, 212. 16, *hæ(rape)* 182. 6, *hæ(rapi)* 209. 10, *hærapæ* 208. 3, *hæræpe* 186. 19, *hærapæ* 202. 9, *harape* (jfr ofvan s. 16)

181. 14, *ha(rape)* 186. 2, *hæræpi* 204. 23, *hæra(pi)* 205. 13, 213. 9; a. sg. *særæt* 203. 6. Därjämte finnes g. sg. i följande sammansättningar: med *-hæfpingi:* *hæræz-* 15 ggr, *hæraz-* 2 ggr, *herez-* 1 g., *hærez-* 1 g., *harœz-* 1 g.; med *-nœmd:* *hæræz-* 7 ggr, *hæraz-* 2 ggr; med *-þing:* *hæræz* 4 ggr, *hæraz-* 2 ggr; *hæræz almenning* 210. 2, *hæraz almenning* 215. 2, *hæræzmannæ mal* 195. 13, *hæræzdom* 192. 10, *hæraz ræt* 202. 19, 23. Om växlingar *hæraþ ~ æþ* jfr Kock *Fsv. Ljudl.* sid. 313 f.

*særæt* kan tilläggas till de exempel på öfvergången *þ > t* som anföras i *Aschw. Gr.* § 260. anm. 7. Jfr *kyt* (neutr. vok.-stammar).

För litteratur rörande ordet *hæraþ*, hänvisas till *Aschw. Gr.* § 297, 2, anm. 2.

*iarn:* a. sg. *iarn* 203.7. Smsg. *iarnblæsære* 203.7.

**iul:* i fsv. förekommer ordet endast i pl.; i nsv. är det fem. och sg., hvarpa ett par exempel äfven förekomma i y. fsv. Jfr Söderwall *Ordbok* I 613, t. ex. *sina jul hiolt han täre* R.K. 2. 5460; g. pl. *iula* 182.3, 196.2, *iula aftan* 214.7, *iulæ aftin* 182.12, *iulæ dagh* 184.6, *iula frid* 182. 12.

*kol:* a. sg. *col* 190.21.

*korn:* g. sg. *korns* 179.8; d. sg. *kornnæ* 179.6; a. sg. *korn* 183.17, 212.10. Smsg. *kornscyld* 214.12, *korn tiunda* 180.14.

*køp* n. sg. *cøp* 198. 14; a. sg. *tydæ køp* 179.14, *thipi køp* 179.9. Smsg. *copstaþ* 202.18, [*cop*]*staþ* 202.19. — *copo iorþ* 193. 11, *kopo iorþ* 208. 17, där Rqt V. 48 antager *o* vara ändelse för gen. pl., höra nog ej hit. Ett förklaringsförsök är framställdt af Piehl Nord. Tidskr. f. Fil. N. R. V. 280.

*køt:* a. sg. *køt* 181.19.

*lagh:* a) = lag; n. pl. *lagh* 4 ggr t. ex. 183.21, 188.26; d. pl. *lagum* 182.17, *laghu(m)* 197.14, 207.17, *bonþe laghu(m)* 197.20, *lanz laghu(m)* 207.13; g. pl. *laghæ bruth*

203.16, *laghæ bøte* 5 ggr t. ex. 213.7, *laghe bøte* 199.15, *laghæ bote* 190.10, *laghæ skifti* 214.22, *laghæ skipti* 214.23 samt för öfrigt *laghæ* som indekl. adj. 6 ggr t. ex 195.25, *af laghæ eper* 192.9; afledn.: adv. *laglicæ* 181.10, *laglica* 191.12, adj. *laghlic* 184.19; smsg. *laghbiupæ* 213.16, 17, *laghfællen* 193.3, *laghgilt* 199.20, *laghilth* 214.18, *laghkalper* 193.15, *lagmalu(m)* 199.17, *laghmaper* 196.19, *lagma(n)* 3 ggr t. ex. 192.3, *lagman* 197.15, 205.9, *man lagh* 195.10, *lagmanz* 194.20, 215.6, *lagmani* 201.3, *lagmanzdøme* 195.11, *laghsaggu* 209.15, *lagsæghu* 199: 11, *lagværæp(ir)* 195.7.

Best. form: n. pl. *laghen* 201.21.

b) = sammanläggande, samhörighet: a. sg. *hionælagh* 185.9, 187.13, a. sg. *gudziwælagh* 183.3.

***lamb:*** a. sg. *lamb* 207.18.

***lan:*** a. sg. *lan* 186.14.

***land:*** g. sg. [*lan*]*z* 209. 15, *lanz* 3 ggr t. ex. 215.5, *lanz-* i smsg.: med *-almenninger* 4 ggr t. ex. 210.2, *-þing* 12 ggr t. ex. 197.15; g. sg. *lanzdomæræ* 208.5, *lanz laghu(m)* 207.13, *lanzwægh* 190.11, a. sg. *lant* 194.10, *land* 3 ggr t. ex. 199.7, *land* 195.6. Smsg. *lanboe* 206.24; om *d*-bortfallet se *Aschw. Gr.* § 307.

Best. form: d. sg. *landeno* 195.22, 202.5.

***lass:*** a. sg. *ak(ir) las* 179.8, 12, g. pl. *lassæ* 190.18.

***lif:*** a. sg. *lif* 200.7, 213.2.

***lius:*** a. sg. *lius* 183.27, *inlezlo lius* 183.24, *vixlæ lius* 183.24.

***lip:*** n. pl. *lip* 197.20.

***lof:*** a. sg. *loff* 181.21, *lof* 186.23, *orlof* 204.20, 212.8.

****lægher*** (= isl. *legr* neutr.), g. sg. *leghers bot* 197.9.

***læn:*** tyskt lånord, g. sg. *læns hærens* 200.2, *lænsman* 196. 14, *læns man* 187.5, *lænzman* 195. 13, *lænsp(re)st(ir)* 205.16; a. sg. *læn*, 195.14.

***mal,*** måltid: a. sg. *mal* 190. 22.

***mal,*** käromål: n. sg. *saræ mall* 199. 17, jfr *Aschw. Gr.* § 298; g. sg. *mals-* i smsg. med *-eghandi* 20 ggr t. ex.

203.5; i smsg. med *-maþer* 5 ggr t. ex. 208.7; a. sg. *mal* 199.13, 201.6, 10; *hæræzmannæ mal* 195.13; g. pl. *malæruf* 192.15; d. pl. *tagmalu(m)* 199.17; a. pl. *mal* 197.22.

Best. form: a. sg. *malet* 192.12, 199.22, *malit* 199.6.

***mark:*** = märke a. sg. *mark* 203.8.

Best. form: g. pl. *tacmarkænæ* 202.19.

***mot:*** i *a mot* 191.11, 201.25, prep. *moth* 192.12, adv. *mote* 200.17, *a mote* 200.24, *hær imot* 215.6.

***-nam:*** n. sg. *ak(ir)nam* 197.21.

***nøt:*** a. sg. *nøt* 189.10; a. pl. *nøt* 214.4.

****-orþ:*** se *vitsorþ* nedan.

****orlof:*** a. sg. *orlof* 204.20, 212.8.

****opal-:*** smsg. *opol iorþ* 214.9 (är i fsv. äfven mask.)

***ran:*** a. sg. *iorþæ ræn* 215.7.

***arþ:*** a. sg. *rad* 186.11, *rað* 186.17.

***-ruf:*** a. pl. *malæruf* 192.15 = brytande af aftal.

****sar:*** g. pl. *saræ mall* 199.17; d. pl. *sar(um)* 203.18.

****skal:*** i y. fsv. äfven fem., jfr Söderwall, *Ordbok*, g. pl. *scallæ wært* 196.6, (se *vræt*, fem.).

***skip:*** a. sg. *skip* 210.10.

***skiut:*** a. sg. *skiut* 200.1, g. pl. *skiutæ giard* 211.9 = anskaffande af hästar till skjutsning.

***skot:*** = sammanskott, a. sg. *skot* 179.15. Smsg. *scotpe(n)ningæ* 179.13.

***skæl:*** = bevis, n. pl. *forskial* 199.2; = villkor, d. pl. *skialum* 209.2; afl. adj. *skaliker* se d. o.

****spital:*** g. sg. *spitals*, 180.20, d. sg. *spitali* 180.25.

Detta ord kan (liksom i isl.) i fsv. äfven uppträda såsom *an*-stam.

***spial:*** a. sg. *frænzimæ spial* 206.17, *frencimæ spiæl* 182.25, *fræmzimæ spial* 206.5.

***stikæmæz:*** (hithörande?) = värja, dolk (mlt. *steke-messet*, *-mest*), a. sg. *stikæmæ* 215.21. (VGL. II, F.B. 50 var. K har *stekomæz*.)

****svar:*** g. pl. *swæræ* 193.16, 196.21.

***sværþ:*** n. sg. *suær* 206.3; jfr *Aschw. Gr.* § 308 och *garþer* ofvan.

****tak:*** smsg. *tacmarkænæ* 202.19.

****tal:*** d. sg. *mantali* 188.10, *mantale* 200.14.

***testament:*** a. sg. *testament* 185.10.

***timber:*** a. sg. *timb(er)* 190.6.

****tiuþer:*** smsg. *tiuþerfæ* 189.5.

***træ:*** a. sg. *fryct træ* 212.1; g. pl. *træægar* 211.26, *treag(ar)* 212.1, jfr ofvan *sværþ.*

***umbuþ:*** d. sg. *vmbuþ* 199.16; g. sg. *vmbuz-* i smsg. med *-man* 4 ggr t. ex. 206.14.

***vald:*** d. sg. *mz valð* 205.7.

Best. form: a. sg. *vallet* 181.22, smsg i vbt. *wald wald fører* 209.5.

***vitsorþ:*** a. pl. *witzorþ* 204.8; a. pl. *wizorþ* 209.18, 21, 23.

***-wærk:*** a. pl. *firnæw(er)c* 182.27.

***þing*** 1) = sak; a. pl. *þing* 216.5, konj. *ænnættinghæ* 180.25.

***þing:*** 2) = sammankomst; n. sg. *hæraz þing* 212.18, g. sg. ***þings*** 203. 4; d. sg. *þingi* 203. 1, *þinge* 195.5, 201. 21, d. sg. *fiarþiunxþingh* 199. 18, *fiarþungx þing* 212. 23; d. sg. *hærazþing* 212. 24, *hæraezþingh* 199. 19; d. sg. *lanzþingi* 202. 5, 215. 4, *lanzþingh* 3 ggr t. ex. 199.18; a. sg. *hæræz-[þing]* 191. 21, *hæræzþing* 194. 16; a. sg. *hæræzþingh* 197. 10, *hasthþing* 200. 18; a. sg. *lanzþing* 192. 1, 193. 1, *lanzthing* 187. 9; a. sg. *lanzþingh* 197. 10, 15; n. pl. *þingh* 194. 19, *refsingæ þingh* 194. 15; d. pl. *warþingu(m)* 200. 16, a. pl. *lanzþing* 193. 2, 196. 18. Smsg: *þing staþer* 212. 16.

***þrang:*** kan i fsv. äfven vara fem. och är väl äldst så, jfr Rqt II 98 och 625, Rietz sid. 752, a. sg. *þræ(n)g* 184.21. Ej troligt att dat:s vokal inträngt, ty ordet är urspr. fem vô-stam, jfr K. H. Karlsson *Arkiv* I sid. 385 f. Han fattar det med rätta som analogibildning från motsvarande svaga verb. *Altschw. Gr.* § 71.2 upptar *þrang* bland former som endast visa oomljudd vokal.

## Exkurs: till *vitsorþ:*

I likhet med Wadstein i *Tidskr. f. Fil N. R. X* sid. 230 tror jag ej pa tillvaron af ett fsv. **sorþ* som postulerats af Brate i *Ä. VML:s Ljudl.* sid. 63 not., med hvilken Tamm tyckes instämma för ÖGL:s vidkommande, jfr *vitzsorþ* Uppsalastudier sid. 30. Björkman, *Sv. Ldsm.* XI. 5 sid. 42 fattar första ledet i *vitsorþ* såsom subst. *vit* med kompositivt genitiv *-s*. Att i *vitsorþ* föreligger en sammansättning med *-orþ* synes mig äfven stödas af alliterernde sammanställningar med *eper* t. ex. isl. *á gengusk eiðar, orð ok særi.* Vsp. 30, *mep epum ok orþum* Sdm.L.; M.E.LL. *dømir domæri dom sin til epæ æller wizorpæ* U.L. *þ.* B. X. m. fl.

Märkligt är att uttrycket *vitsorþ* aldrig förekommer i VGL. I; där användes i dess ställe *vita, u,* f. och endast *en* gång J. B. 16 pr. *vitu orþ.*

I isl. finnes häller ingen motsvarighet till fsv. *vitsorþ.* Att sasom Schlyter, *Ordbok*, gör sammanställa det med isl. *vitorð*, som betyder 1) förtroende, vetskap, 2) rykte, och gar tillbaka pa *i* är alldeles olämpligt. Vid sidan af de många olika genitivsammanställningarne sasom *vits-, viz-, witz-* (Lyd.), *vis-* VGL. II, *wids-* Upl.L. i en var., *uisz-* ÖGL., *vitzs-* ÖGL. och HL., *wipz-* HL. förekommer egentlig sammansättning i VML. Kr. B. XXIV, var. E. d. pl. *vit orþum*; i GL. förekommer endast formen *vitorþ.*

Rörande det sistnämda ansluter sig Brate till Hj. Falks *Arkiv* III sid. 90 not. framställda uppfattning af isl. *legorð, metorð* m. fl. som sammansättningar med *gorð* vid sidan af *gørð.*

Det i DalaL. *þ.*B. 13 pr. förekommande *edzord sighia* och *dela — — — wm ezord*, H.L. þ 7. 2. *skill þem wm epzorþ* fattar Brate äfven såsom sammansatt med **sorð*; jfr DalaL:s böjningslära sid. 11.

Andra former af typen *vit-orþ, vitsorþ*, som upp-

träda i fsv., äro: *miætsorp* MELL., *mætsorp* MELL. i var. och St.L.; *mätzorpinu* UL. þ B. 3, var. *E*, men vid sidan däraf UL. þ B. 3 *æptir mætorpinu* och likaså i var. a. st. *A* och *C*; Bj.R. 1. 1 och 9. 3 *mætorpum* (hdskr. *B*. 1. 1 *mæpsorpom*) 37. 1, *mz orpum* (jfr Zetterberg, sid. 62), *vinsorp* ÖGL. VB. isht. fl. 2 och 6 mot *vinorp*, VGL. I och II. Vid sidan af dessa finns i fsv. äfven *mæts eper* t. ex. UL. och *vins eper* t. ex. ÖGL.

Skulle icke da utvecklingen med afseende på *vitsorp* kunna hafva varit följande? Det ursprungliga är *vitu-orp*; men detta har ej kunnat hålla sig uppe, därför att analogin från öfriga till samma juridiska begreppsområde hörande neutr. och mask. sammansättningar med *-orp* varit för stark. Den ljudlagsenliga utvecklingen ger genom elision *vit-orp* (jfr fsv. *bana-orp* > *banorp*, isl. **goða-orð* > *goðorð*, se nedan). Jfr *Aschw. Gr.* § 92 a.

Då faktiskt de egentliga sammansättningarna såsom *mæt-orp*, *vin-orp* äro färre än genitivsammansättningar sådana som *m(i)ætsorp*, *vinsorp*, *mætseper*, *vinseper* o. d., så har *vit-orp* i anslutning till dessa fått formen *vitsorp*.

Att vid sidan af det i VGL. I enbart förekommande *banorp* i fsv. oftare uppträder *bana-orp*, förklaras lätt däraf, att gen. *bana-* ingick i en mängd sammansättningar, där genitivens *-a* behölls (se Söderwall under *bani*), samt af sammansättningar såsom *glopa-*, *pokka-orp* m. fl.

Att med Rask (till hvilken Schlyter, *Ordbok* sid. 58 f. art. *bana orp*, delvis ansluter sig med afseende på *vinorp*, *mætorp* och *lægher*) i de nordiska sammansättningarna med *-orp* uppfatta detta som ett suffix med förbleknad betydelse, anser jag också vara alldeles orätt.

Jag tror att alla af språk-känslan uppfattas såsom sammansättningar med *orp*.

*Orp* betyder: 1) *uttalande i allmänhet* (mening, sats, ord, uttryck).

Hit för jag sammansättningar sådana som isländska *vísu orð* = sats, som omfattar ett alliterationssystem i en *vísa*.

isl. *bón-orð* = ord, uttalande som innebär en bön, ett frieri,
» *boð-orð* = » » » » en befallning,
» *heit-orð*, *lof-orð* = ord, uttalande som innebär löfte, tillåtelse,
» *lofs-orð* » » » » beröm,
» *vit-orð* » » » » vetskap om något,

sedan i öfverförd bemärkelse = förtroende, rykte, fsv. *buth-orp* (Sv. Dipl. I 668, gammal afskrift från 1285) sedan i y. fsv. och nsv. *budord*, y. fsv. *lofordh*. I öfverförd bemärkelse a) ord = rykte t. ex. isl. *gott orð*, *illt orð*; jfr nsv. ha godt ord om sig; b) ord = bud, underrättelse, t. ex. isl. *senda e-m orð*. Hit för jag sammansättningar sådana som isl. *urðar orð*, *dauðaorð*.

2) *juridiskt uttalande* (formulär, stämning, angifvelse) t. ex. *ráða orði*. Hit för jag sammansättningar såsom isl. *festar-orð* = ord, udtryk hvori en trolovelse afsluttes (Fr.): *fullréttis orð* = fornermelige ord, hvorfor der skal bøtes *fullrétti*; *giptaroro*, *giptingaroro*, *gjaforð* = giftermaal, som en kvinde gjor, naar hun bortgiftes (Fr.); fsv. *giftar orp* = *giftar mal* (Schlyter, *Ordbok* sid. 228 f.) = en kvinnas bortgiftande, förrättandet af giftermålet; *domsorð* = uttalande af dom; *banaorð*, fsv. *ban(a) orp* = angifvelse för dråp; *legorð* = beskyllning för lönskaläge (isl. *legr* n.); *skilorð* = taxering, värdering m. m.; *metorð* = utlåtande som innebär en värdering (sedan i öfverförd bem. = aktning, rang); *váttorð* = uttalande som innebär ett vittnesbörd. Hit höra ock de fsv. *vitu-orp*, *vit(s)orp*, *epzorp*, *e(d)zorp*, *m(i)atsorp*, *matorp*, *matans orp*, *vin(s)orp*, *fororp* = villkor, samt *banaorp*.

En särskild ställning intaga de isl. *goð-orð*, *prest-orð* = *prest(s)dómr*.

*Goð-orð* < *goða-orþ* anser jag ursprungligen betyda en godes juridiska utlåtande, dömande myndighet och värdighet som gode. Sedan har betydelseutvecklingen skridit, så att ordet betecknar det geografiska området för hans verksamhet; jfr fsv. *lagsagha* = 1) lagarnes uppläsande för folket af lagmannen, 2) det under lagmannens domsrätt lydande området. *prest-orð* är senare bildadt efter *godorð* och betyder en prests värdighet och ställning.

3) *ord* = ord i gram. bemärkelse (lat. vocabulum).

Af alla dessa sammansättningar fortlefva egendomligt nog i nsv. blott *vitsord* 1) = bevisningsrätt, bevis, 2) = betyg, intyg samt från y. fsv. *loford*.

Dessa såväl som öfriga talrika nsv. sammansättningar uppfatta vi såsom sammansättningar med *-ord*.

Skulle känslan af sammansättning upphört att göra sig gällande, skulle den väl börjat vid sådana sammansättningar som isl. *prestorð*, *goðorð*, samt sådana som *gjaforð*, *giptarorð*, *giptingarorð* i dess senare utvecklade betydelse af giftermål.

---

## 2. Öfversikt af neutrala vokalstammmarnes böjning.

Nom. sg.: saknar ändelse t. ex. *gøz*, *sarc mall*. Förekommer 12 ggr i enkla ord och 5 ggr i sammansättningsled.

Ack. sg.: saknar ändelse t. ex. *bref*, *fang*, *hiorpæhog*. Förekommer 55 ggr i enkla ord och 31 ggr i sammansättningsled.

Best. form: *gozet* 188. 19, *malet* 192. 12, 199. 22, *vallet* 181. 22, men *malit* 199. 6.

Gen. sg.: ändas på *-s* (*-z*): *bansmal*, *bosloth* 2 ggr, *bolsbrypi*, *draps*, *korns*, *spitals*, *læns-* 4 ggr, *leghers bot*, *mals-* 25 ggr, *pings*, *buzio[r]p*, *hufuzmanni* 2 ggr, *hæræz* 2 ggr, *hæraz* 2 ggr, *hæræz-* 28 ggr., *hæraz-* 10 ggr, *herez-*, *hærez-*, *harœz- lanz* 4 ggr, *lanz-* 19 ggr, *lænzman*, *vmbuz-* 4 ggr - (114 fall).

Dat. sg.: a) ändas på *-e* i *are* 2 ggr, *-bole* 3 ggr, *drape*. *hæræpe*, *harape*, *hærape* 2 ggr, *mantale*, *pinge*. — (12 fall); b) ändas på *-i* i *banni* 3 ggr, *forbupi* 3 ggr, *hæræpi*, *spitali*, *mantali*, *pingi*, *-pingi*. — (11 fall); c) ändas på *-æ* i *hæradæ* 208. 3, *hæræpæ* 202. 9, *kornnæ* 179. 6; d) har ändelsen uttryckt genom förkortningstecken i *hæ(rape)* *ha(rape)*, *hæ(rapi)* *hæra(pi)*; e) saknar ändelse i *bo* 7 ggr, *bref*, *goz* 2 ggr, *hoor*, *valð*, *scallævært*, *-ping* 5 ggr. — (18 fall.)

Växlingen mellan dat. sg. med och utan ändelse är dels af hög ålder (se *Grundriss* § 191. 4) dels beroende på inflytande från ack. sg.

Best. form: *landeno* 195. 22, 202. 5.

Nom. pl.: saknar ändelse t. ex. *hion*, *broðorbørn*. Förekommer 11 ggr i enkla ord, 13 gggr såsom sammansättningsled.

Best. form: *laghen* 201. 21.

Ack. pl.: saknar ändelse. Förekommer 6 ggr i enkla ord och 14 ggr i sammansättningsled, t. ex. *aar*, *malæruf*, *mal*, *lanzping*.

Gen. pl.: ändas a) på *-æ* i *hionælagh*, *iulæ* 2 ggr, *iulæ-* 4 ggr, *laghæ* 14 ggr, *lassæ*, *saræ mall*, *scallæ wært*, *skiutægiard*, *swæræ* 2 ggr, *trewgar* — (28 fall); b) på *-a* i *lagha bøte* 199. 15.

Dat. pl.: ändas a) på *-om* i *frillu barnom* 184. 17, b) på *-um* i *breuum*, *lagum*, *bonpælaghum*, *skialum;* uttryckt genom förkortning *-u(m)*, i *aru(m)*, *brewu(m)*, *breuu(m)*, *laghu(m)* 2 ggr, *-laghum*.

## § 3. Maskulina -ia- och -ja-stammar.

### a) Maskulin -ia-stam.

***øre:*** a. sg. *øre* 3 ggr t. ex. 190. 15, *almennizøre* 210. 14, *almenninx ore* 194. 5, *almenni(n)x øræ* 194. 5; d. sg. *almenninx øre* 194. 21; d. pl. *ørom* 208. 19, *øram* 193. 11; a. pl. *ørø* 16 ggr t. ex. 196. 25.

*øram* är väl dittografi, anticipation af *a* från de följande *a* i *han hau(ir) aflæt.* I *almenninx ore* är måhända *ø*-kroken uteglömd. Mot detta enda fall af *o* stå nämligen 24 fall af *ø*. Men att märka är, att detta ord i fsv. lagar ofta har *o* i stället för *ø*, så t. ex. i Bj.R. a. pl. *ørø* 10 pr. och 10. 1. Zetterberg, *Bjärköarätten* sid. 15, vill förklara detta såsom beroende på grafiskt inflytande från latiniserade former, såsom *oram, oras, orarum* i lat. diplom från medeltiden. Sådana latiniserade former förekomma äfven rikligt i VGL. IV. 21.

VGL. I har följande former med *o*: a. sg. *ørø* S. B. 4. 1; g. sg. *ørøss land* J.B. 7. 3 (men däremot VGL. II J.B. 19 *øres land*); a. pl. *ørø* S.M. 5., J.B. 4. 1, Mdr. 3. 3; g. pl. *ørø* Mdr. 8, K.B. 13.

VGL. II: a. sg. *ore firi enkø gap* Ug. B. 2.

VML.: n. pl. *ørø* M. B. 23, § 2, var. C.; g. pl. *sæx øra wapa bot* Bg. B. 24. 1 var. B; d. pl. *løsørum* Þ. B. 17 1.

Vill man ej för dessa former antaga ofvan angifna förklaringar, så kan man tänka på lågtyskt inflytande, men *o* skulle äfven kunna förklaras såsom beroende på den samnordiska öfvergången *ǫu* > *o* i mindre betonad ställning, såsom framhållits af Kock, *Arkiv* XII, sid. 88, där han antar att *o* uppkommit i mindre betonad sammansättningsled, (jfr *Sv. Aksent* II. 329) eller ock att *o* beror på in- flytande från den vid sidan af *ørtugh* vanliga formen *ortugh.* Se härom vidare *Grundriss* § 43, *Aisl. Gr.* § 122. 2

och *Aschw. Gr.* § 81. 2 b, på hvilket sistnämda ställe emellertid uppges, att simplex *ora* förekommer i Lyd., något som dock ej är fallet.

b) Maskulina -ja-stammar.

***byr:*** g. sg. *byær* 214. 10, *byæ bygning* 186. 1, *byæ bygninghu(m)* 197. 19, *biæmæn* 210. 25, *byaskogh* 210. 2: d. sg. *by* 3 ggr t. ex. 190. 4; a. sg. *by* 200. 4; n. pl. *byiær* 210. 22.

Best. form: d. sg. *bynu(m)* 202. 23; a. sg. *byn* 214. 10.

***-drænger:*** se *a*-stammar ofvan.

---

## § 4. Neutrala -ia- och -ja-stammar.

a) Neutrala -ia-stammar.

### 1. Ordskatt.

***almænne:*** g. sg. *almennizøre* 210. 13.

Litteratur till frågan om *z* i stället för *s* i fall sådana som detta finnes anförd hos Ottelin, *Stud. öfver Cod. Bur.* § 23. 4.

***altare:*** se mask. *-an*-stammar.

***-brygþe:*** a. sg. *bols brygþi* 209. 24 = landtgard med allt hvad dertill hörer, hus, egor, gärdsgårdar etc. (Schlyter).

Om liknande fall af dialektiskt bortfall af spirantiskt *g* efter *y* se *Aschw. Gr.* § 311. 2 a.

***døme:*** a. sg. *lagmanzdøme* 195. 12.

Best. form: a. sg. *biscupsøsmet* 207. 3, egendomlig felskrifning för *biscupsdømet*; jfr ofvan sid. 19.

***fangilse:*** neutr. pl. i Landskapslagarna. Söderwall,

*Ordbok*, anför det äfven såsom möjligen fem., men det enda exempel han har, *thik skal bätir thäkkias min fängilse än thit eghit frälse* Bir. 3: 25 är osäkert. Däremot har han ett säkert exempel på neutr. sg. *aff thässo fängilse* Med. Bib. 235. I Lyd. finnas d. pl. *fangilssum* 209. 6; a. pl. *fangelse* 210. 16. Jfr Tamm, *Trenne tyska ändelser i svenskan* sid. 23.

**frælse:* g. sg. *frælsis bole* 206. 25, *frælsis iorpen* 207. 1.

*fæperne:* d. sg. *faperna* 188. 6, *fæp(er)ni* 197. 6; a. sg. *fæperne* 193. 13, *fap(er)ne* 203. 13.

*gilde:* a. sg. *half gildi* 216. 7 (= ersättning till halfva värdet).

*gærpe:* d. sg. *garpe* 212. 11; a. sg. *fripg(er)pi* 189. 9, 24; g. sg. i adv. *innæn gærpes* 214. 9; se Rqt V. 96 och 144.

*a*-vokalen i formerna *fap(er)ne*, *fapernæ* och *garpe* beror på analogi från *faper* och *garper*; jfr Karlsson, *Arkiv* I 387.

*hvete:* Rqt II 129. a. sg. *hwete* 179. 5.

*hæftilse:* pl. neutr. Rqt II 134, Tamm, *Trenne ty. änd. i sv.* sid. 23; a. pl. *haftisi* 199. 26.

Frånvaron af *l* beror nog på skriffel. Kock, *Arkiv* XII, sid. 86, vill förklara *l*-förlusten i följd af stafvelsens infortis. Jfr *Aschw. Gr.* § 316, anm. 2.

*læghe:* Rqt II 133. d. sg. *løskæ læoge* 184. 27. Fsv. och nsv. *lönska-läge* associeras med *lön* redan i Med. Bib. och Med. Post., jfr Rqt V 237. A. sg. *wiperlæghe* 204 2 = sammanskott af pengar för gemensamt ändamål

Best. form: a. sg. *wip(ir) leghet* 204. 3.

*mærke:* Rqt II 133. a. sg. *ramerki* 211. 1.

*mætte:* a. sg. *metti* 190. 22 (*skyld(e)r vm mal oc metti*). Söderwall, *Ordbok*, upptar ordet såsom fem. (och neutr.?).

*møperne:* Rqt II 133. d. sg. *mæp(ir)ne* 188. 6, *mæp(er)ni* 197. 7; a. sg. *møperne* 193. 13, *møp(er)ne* 203. 13. Om växlingen *ø ~ æ* jfr Lind, *Rim och verslämningar* sid. 53.

***-næme:*** Rqt V 91 d. pl. *fornœmom* 189. 5.

***quindi:*** Rqt V 15 n. sg. *quindi* 185. 14.

***quæste:*** Rqt II 147; a. pl. *quæsti* 215. 24.

*Flar man bast, bryt(ir) quæsti eller pors — — — bøte iij xvj ørtogh(er).* Af sammanställningen med *bast* och *pors* framgår, att *quæsti* här har någon särskild betydelse i landthushållningen. Ordet finns äfven i VGL. II Forn. B. 49 och Ind. 49 samt Add. 4 § 5, men var. G från slutet af 1300-talet har *quæste*, på hvilket sist anförda ställe var. K från slutet af 1400-talet har *quasta*. Schlyter, *Glossar* till VGL., säger: »*quæsti* n.? (vel forte pl. a. *quaster* m.) qvastar; lat. scopæ». I *Ordboken* upptar han under *quæster* endast betydelsen »qvist» från landskapslagarne. Betydelsen »kvast» finns först i y. fsv. t. ex. i *Läsning för klosterfolk*. Jag fattar ordet såsom ett kollektivt neutr. *quæste* (en bildning på *quæster* liksom fsv. och nsv. *hult:* nsv. dial *hylte*) och föreslår betydelsen *kvastris*. Karlsson, *Arkiv* I 388, fattar ordet som *u*-stam och förklarar *æ* som dat:s omljudda vokal, hvilken inträngt i andra kasus.

***rike:*** Rqt II 132; a. sg. *kononx riki* 209. 4.

Best. form: a. sg. *rikit* 209. 5.

***-ræpe:*** d. sg. *enræpi* 189. 25, isl. *einræði*. Ordet är i fsv. belagdt endast hos Lyd., där det står i betydelsen »godtfinnande».

***skipte:*** n. sg. *laghæ skifti* 214. 22, *laghæ skipti* 214. 23.

***systkine:*** Rqt. V. 28 f., II. 116; n. pl. *syzkini* 194. 7, *syskini* 213. 10; g. pl. *syzkinæ* 213. 13. Om *t*-bortfallet i *syskini* se *Aschw. Gr.* § 323.

***-sære*** (< *sar*): a. sg. *ful sari* 215. 15.

Enligt Karlsson *Arkiv* I, 387, beror *a*-vokalen på analogi från *sar;* felskrifning, beroende på att kroken på *a* uteglömts, är äfven möjlig.

***-*sætre:*** g. sg. *solæ sætris* 189. 11, 16. Om **sætre: sæter* se *Aschw. Gr.* § 339, anm. 7.

***sæpe:*** a. sg. *sæpi* 194. 24.

***-søre:*** g. sg. *twæsørez eper* 191. 10; d. sg. *ezøre* 208. 6; a. sg. *ezøre* 211. 22, *ezørœ* 203. 13, jfr Brate *Äldre Vestm.-lagens ljudl.* sid. 64, noten.

***virpe:*** n. sg. *fulwirpi* 191. 20, 21, *fulwirpœ* 192. 2.

***vitne*** g. sg. *withnis* 204. 9; d. sg. *witni* 203. 18; a. sg. *withni* 192. 6, *wipin* 214. 10, 11, felskrifning för *wipni*; d. pl. *withnum* 5 ggr t. ex. 190. 8, *witnu(m)* 6 ggr t. ex. 201. 10, *withnu(m)* 3 ggr t. ex. 208. 14, *witnum* 189. 4.

***værke:*** a. sg. *dax wærki* 205. 22, *daxwærcœ* 214. 13.

***vætte:*** Rqt. II 133; d. sg. *wætti* 196. 13.

***æpli:*** Rqt. V 54, 59; a. pl. *æpli* 211. 26.

## 2. Öfversikt af neutrala -ia-stammarnes böjning.

Nom. sg.: ändas: a) på *-i*: i *quindi*, *fulwirpi* 2 ggr, *laghœ skifti*, *laghœ skipti;* b) på *-œ*: i *fulwirpœ*.

Ack. sg.: ändas: a) på *-i*: i *metti*, *sœpi*, *withni*, *wipin* för *wipni* 2 ggr, *bolsbrypi*, *half gildi*, *fripg(er)pi*, *ramerki*, *kononx riki*, *ful sari*, *dax wærki;* b) på *-e*: i *hwete*, *faperne*, *fap(er)ne*, *fœperne*, *mœperne*, *mop(er)ne*, *lagmanzdøme*, *wiperlœghe*, *ezøre;* c) på *-œ*: *i ezørœ*, *daxwærcœ*.

Best. form i *biscupsosmet* 207. 3, *rikit* 209. 5, *wip(ir) leghet* 204. 3.

Gen. sg.: a) på *-is* (*-iz*) i *withnis*, *frælsis bole*, *frælsis iorpen*, *solœ sætris*, *almenniz øre;* b) på *-es* (*-ez*): i adv. *innæn gærpes*, *tuæsørez eper*.

Dat. sg. ändas: a) på *-i*: i *fap(er)ni*, *witni*, *wætti*, *enrœpi;* b) på *-e*: i *garpe*, *mœperne*, *mœp(ir)ne*, *løskœ lœoge ezøre;* c) på *-œ*: *i fapernœ*.

Nom. pl. ändas: på *-i*: i *syskini*, *syzkini*.

Ack. pl. ändas: a) på *-i* i *haftisi*, *quœsti*, *æpli;* b) på *-e* i *fangilse*.

Gen. pl. ändas på *-œ* i *syzkinœ*.

Dat. pl. ändas: a) på *-um* eller *u(m)* i *fangilssum*, *withnum* 5 ggr, *withnu(m)* 3 ggr, *witnum* oh *witnu(m)* 6 ggr.

b) Neutrala -ja-stammar.

**hø:* *høzunnudagh* 214. 15, felskrifning för *køtsunnudagh;* jfr VGL. II, J. B. 46 och VGL. IV 3. *Kiotsunnudagh* = fastlagssöndagen.

***kiþ:*** a. sg. *kyt* 207. 18. Om *t* jfr *særæt* ofvan sid. 42 ofvan.

***næt:*** a. pl. *næt* 196. 5, *warghæ næt* 195. 24.

---

## § 5. Feminina rena -ō- och -i-stammar.

### 1. Ordskatt.

***borghan:*** Rqt II 96. a. sg. *borghen* 199. 5.

**bro:* Rqt II 80. n. pl. *broær* 190. 13, 197. 20, *makæ broær* 190. 12.

***bygning:*** a. sg. *byæ bygning* 186. 1, *kyr(kiu) bygning* 186. 24; d. pl. *byæ bygninghu(m)* 197. 19.

**firn* (isl. *firn* = vederstygglig handling): g. sg. *firnæw(er)c* 182. 27.

Det enkla ordet *firn* uppträder ej i fsv.; i sammansättningarne *firnar orþ* och *firnarverk* finnes det endast i VG.-urkunderna.

**frukt:* Rqt II 93. Smsg. *fryct træ* 212. 1. *y*-vokalen härleder sig från omljudda kasus i tyskan, jfr Schagerström *Om ty. lånord med -kt*, sid. 73.

***færþ:*** Rqt II 90. g. sg. *et færdar dagh* 184. 7 = begrafningsdag; d. sg. *vmfærþ* 193. 11, 208. 17.

**forning*: *forneghæ fæ* 198. 19 = gåfvor mellan fästehjon (Schlyter).

**gift:* Rqt II 94. *giftær mad(er)* 183. 5, *gift(er) quældi* 198. 22.

***grænd:*** = grannlag. n. sg. *g(ræ)nd* 212. 22.

Best. form: n. sg. *grænden* 212. 24.

***gæf:*** Rqt II 60. n. sg. *giæf* 198. 14; d. sg. *hindrædax giæf* 198. 22; a. sg. *hindrædax iæff* 207. 8, *morghengæf* 199. 2, *wingæf* 194. 9, *uingru* 198. 19 (felskrifning för *uingæu* enligt Klemming; väl snarast ack. pl. *wingæu(er)* med utelämnadt förkortningstecken), *vingiæf* 222. 21; a. pl. *hemgiæu(er)* 184. 14.

Om växlingen *giæf: iæf* se *Aschw. Gr.* § 278 och ofvan *piuver*.

***gærning:*** n. sg. *gærningh* 199. 13, *gænneng* 202. 10; d. sg. *-gerneng* 205. 23; a. sg. *gærnneng* 199. 5, 199. 24, *gærnneg* 199. 8, *gærnongh* 199. 22, *gærneng* 199. 26, *g(er)ning* 213. 11, *gærnengh* 214. 6.

Best. form: a. sg. *garnegæ* 199. 6 (felskrifning; jfr Karlsson, *Arkiv* I 386). Om suffixväxlingen se *Aschw. Gr.* § 180, 5.

***gærþ:*** Rqt II 90. n. sg. *agerþ* 213. 16, *gengiærþ* 210 17; d. sg. *geng(ær)þ* 194. 21; a. sg. *gengiærþ* 183. 23, 210. 21, *gengiarþ* 7 ggr t. ex. 194. 2, *geng(ær)þ* 194. 4, *skiutæ giard* 211. 9.

Best. form: n. sg. *ag(er)þen* 213. 17; a. sg. *gærþine* 199. 15, *gærperte* 203. 14 (felskrifning enligt Klemming för *gærperne;* enligt Schlyter för *gærpene*).

Angående *i*-inskottet efter *-g* i dessa ord se Larsson *Sdm L:s Ljudl.* sid. 24 f. samt Kock *Fsv. Ljudl.* sid. 55 f. Märkligt nog finns ej *i*-inskott i ordet *gærning* hos Lyd.

****hiorþ:*** g. sg. *hiorþæhog* 214. 3.

***hup:*** Rqt II 88. a. sg. *hup* 216. 7. Smsg. *hupstryk* pres. 3 sg. 193. 19.

***hælgh:*** a. sg. *paschæ hælgh* 182. 4.

***hælgþ:*** Rqt II 75. a. sg. *for hælgþ* 183. 14.

***illan:*** (ej i isl.). n. sg. *illæn* 214 16 = klander; finns i fsv. endast här belagdt: *eller ær illæn vgil* samt i VGL. II, J. B. 46 *eller ær illæn vgilð*; jfr *ōn*-stammarne nedan.

***iorþ:*** Rqt II 60. n. sg. *iorþ* 3 ggr t. ex. 186. 27, *iord* 202. 9, *buzio[r]þ* 186. 28; g. sg. *iordær* 198. 15, *iorþar* 198. 24, *iorþa ræn* 215. 7, *iorþa skipti* 214. 12; d. sg. *iord* 186. 1, *iorð* 192. 20, *cøpo iorð* 193. 11, *køpo iorþ* 208. 17; a. sg. *iorð* 6 ggr t. ex. 188. 13, *iorþ* 8 ggr t. ex. 213. 15, *kyrkiu iorð* 186. 22, *arfþæ iorþ* 208. 18.

Best. form: n. sg. *iorþen* 3 ggr t. ex. 200. 26, *frælsis iorþen* 207. 1; d. sg. *iorden* 198. 15, *iorðenæ* 191. 5; a. sg. *iordænæ* 194. 25, *iordenæ* 194. 27, *iorþonæ* 200. 23.

I denna sista form finns dat. på *-o* bevarad, såsom i runskriften ofta förekommer. Jfr ock *hæraz ne(m)pdone* nedan.

****lund:*** Rqt V 157. Smsg. adv. *hulkælund* 209. 14, *samulund* 196. 21.

****-læst:*** adv. *sinslæstum* 206. 6, 7. Jfr Brate *Dalalagens böjningslära* sid. 15.

***løn:*** a. sg. *løn* 3 ggr t. ex. 210. 15; adv. *lønlekæ* 206. 14.

****løsn:*** g. sg. *løsnær* 215. 14.

****mark:*** = skog, utmark; g. sg. *makæ broær* 190. 12, *makæ wægh* 190. 12.

***næmd:*** n. sg. *nempd* 191. 15, 192. 16, *ne(m)pd* 201. 7, 202. 9, *fiarþuny nempd* 211. 23, *hæræzne(m)pd* 201. 5, *hæræzne(m)pdæ* 202. 3; g. sg. i sammansättningsled till *-mæþer: nempdæ-*, 5 ggr t. ex. 194. 17, *ne(m)pdæ-*, 4 ggr t. ex. 204. 7, *nempdæ-*, 201. 22, *nemþþe-* 195. 16, *nempde-*, 196. 14, *næmdæ-*, 197. 22, *nempd(er)-* 181. 1, *nempdi-* 184. 24; d. sg, *hæraz nempd* 211. 23, *hæræ ne(m)pd* 3 ggr t. ex. 202. 4, *hæræzne(m)p* 200. 8, (jfr *tomp* 191. 2, 3, nedan), *siaþurnæ [nempd]* 202. 15, *fiarþiuny ne(m)pd* 214. 6; a. sg. *nempd* 191. 16, 201. 2, *hæræz nempd* 204. 17.

Best. form: n. sg. *nempdin* 202. 8; d. sg. *nempdinne* 3 ggr t. ex. 180. 21, *nempdine* 191. 9, 11, *ne(m)pdine* 200. 21, *næmpdin(n)e* 197. 13, *næmpdine* 211. 2, *nempdinæ* 192. 13, *fiarþuns ne(m)pdi(n)ne* 185. 7, *hæræz nempdene* 211. 24, *hæraz*

*ne(m)pdone* 213. 3 (jfr *iorponæ* ofvan); a. sg. *ne(m)pdinæ* 201. 1, 202. 1, *fiarpunx nempdenæ* 204. 14.

***ogn:*** g. sg. *ognær bot* 211. 11 = böter, som erläggas för att den dräptes släktingar skola afstå från hämnd.

***paskar:*** Rqt II 68. g. pl. *paschæ* 3 ggr t. ex. 184. 3, *paschædagh* 184. 28, *paschæ dagh* 3 ggr t. ex. 182. 14, *paschædag* 186. 7, *paschæ friþ* 182. 13, *paschæ hælgh* 182. 4; a. pl. *paschær* 186. 6, 207. 25, *pasch(er)* 185. 1, (Schlyter [*er*]) *pascher* 186. 15, *paschæ* 186. 20. Om ordets genus se Schlyter *Ordbok* sid. 807 f.

***pencost:*** g. s. *pencost(er)* 196. 1.

***pingiz:*** i smsg *pinkyzdagh* 183. 10. Jfr Siljestrand anf. arb. I sid. 105, Kock *Fsv. Ljudl.* sid. 439. Formen med *k* är väl påverkad af mlt. *pinkest.*

***qværn:*** g. sg. *quærnæ wægh* 190. 11.

***ra:*** smsg. *ramerki* 211. 1.

Ordets genus är osäkert. Schlyter i *Glossaret* upptar det som fem.; i *Ordboken* som commune, så ock Rqt. II 79 och Siljestrand sid. 34. Söderwall *Ordbok* II sid. 235 ansätter m., f. och n. Vestgöta urkunderna visa intet om ordets genus.

***ræfsing:*** g. sg. *refsingæ þingh* 194. 15.

***sak:*** n. sg. *sac* 180. 21, 208. 21, *sak* 180. 24; a. sg. *sak* 181. 4, *sac* 9 ggr t. ex. 190. 5, *saac* 204. 13; d. pl. *sacu(m)* 194. 10.

Best. form: a. sg. *sakynæ* 181. 4, 181. 7, *sakenæ* 206. 15; afledning: adj. *sæk(ir)* 189. 14; i adj. *sakløs* skrifves *sac-* 17 ggr t. ex. 193. 4, *sacløckiæ* 191. 14, *sacløckiandæ* 180. 22.

***siæl:*** g. s. *sialæ messu* 184. 8; a. sg. *sial* 3 ggr t. ex. 206. 20, *siæl* 185. 12.

***skript:*** g. sg. *scr(i)ptæ brot* 181. 21, *scriptæ brot* 182. 22, 206. 6, *scriptabrot* 206. 18; a. sg. *script* 206. 16, *scrift* 206. 7.

***skuld:*** g. sg. *sculd* 191. 18; a. sg. *sculd* 205. 15, 206. 22, *sculð* 188. 22, *scyld* 3 ggr t. ex. 181. 12, *kornscyld* 214. 12;

a. pl. *skuldir* 200. 15, *sculdir* 185. 21; afledning i adj. *skylder*, se detta ord.

Best. form: n. sg. *scullen* 189. 1; a. sg. *scullenæ* 188. 24, *sculdinæ* 191. 19. Jfr *Aschw. Gr.* § 340. 2. a.

***sokn:*** Rqt II 93 1) = socken. n. sg. *socn* 186. 13, *soncn* 186. 13 (felskrifning); g. sg *socn* 186. 17, *socnæmen* 186. 25, *soncnæmanæ* 186. 11 (felskrifning); *socnæmannæ* 186. 23, *socnæmænnæ* 212. 8, *sconæmanu(m)* 185. 1; a. sg. *scon* 181. 15, *socn* 186. 6, *sokn* 214. 11, *scon* 181. 12.

Best. form: a. sg. *socninne* 193. 7.

*scon* o. d. skrifningar bero på en ligatur och böra upplösas *-oc-*.

2) = utsökning. a. sg. *ofsocn* 212. 14.

Best. form: a. sg. *socnenæ* 196. 8.

****sol:*** g. sg. *solæ sætris* 189. 11, 16.

***syn:*** a. sg. *asyn* 215. 3.

***sæghn:*** Rqt II 83 = nämndemans särskilda yttrande i ett mål; a. sg. *framseng* 212. 25, *framsængu* 212. 23. Jfr *Aschw. Gr.* § 294, 2.

****sæp:*** Best. form: a. sg. *sæpenæ* 194. 26.

****tipir:*** Rqt II 86, V 250. g. pl. *tydæ køp* 179. 14, *thipi cø(p)* 179. 9. Jfr sid. 14 ofvan.

****tompt:*** n. sg. *tomp* 191. 2; a. sg. *tomp* 191. 3.

Best. form: d. sg. *tompte(n)ne* 191. 4. Jfr *hæræznemp* 200. 8.

Om *t*-bortfallet, se *Aschw. Gr.* § 323 anm. 1.

****tylft:*** g. sg. *xij epe* 203. 20; n. pl. *tylft(ir)* 192. 10; d. pl. *tylfttum* 215. 12; *xij* 200. 17; a. pl. *tylftir* 183. 17, *tylftyr* 201. 17.

***var:*** Rqt II 66 (isl. neutr.), a. sg. *war* 194. 16, 214. 13; smsg. *warpingu(m)* 200. 16.

****vigsl:*** Rqt II 95. g. sg. *vixlæ lius* 183. 24; a. sg. *fyxl* 183. 26. Jfr *Aschw. Gr.* § 269.

***-vrækt*** (***wrætˀ***): d. sg. *scallæ wært* 196. 6 = skallgång. VGL. II. F. B. 46 har *scallæwræt*, var. G och K *skalawræt*.

***piuft:*** Rqt IV 87. n. sg. *piuft* 202. 22; g. sg. *piuft* 210. 19, 215. 10; d. sg. *piuft* 209. 11. Jfr *Aschw. Gr.* § 260, anm. 7.

****ærfp:*** arftäkt. g. sg. *ærfpæ bolc* 187. 16, *ærfpæ iorp* 208. 18.

Best. form: n. sg. *ærfpen* 184. 17.

****æt:*** g. sg. *ætt(er) both* 196. 24.

Best. form: n. sg. *ætten* 211. 12.

***ørtogh:*** Rqt II 67. a. sg. *artogh* 179. 11, 183. 26, *ørtogh* 5 ggr t. ex. 197. 1; a. pl. *ørtogh* 8 ggr t. ex. 189. 8, *ørtogh(er)* 9 ggr t. ex. 211. 13, *ørtogh(ir)* 18 ggr t. ex. 194. 22, *ørtog(ir)* 203. 8, *ortogh(er)* 182. 6, *orthoghær* 179. 16, *orthtogh* 181. 4, *artogher* 179. 8, *arthoger* 180. 22.

Om vokalisationen i detta ord, se Kock *Svensk aksent* II 329 och *Aschw. Gr.* §§ 59, 7, 62, 2, 65, 1, 104 anm. 3.

## 2. Öfversikt af rena -ō- och -i-stammarnes böjning.

Nom. sg. saknar ändelse, t. ex. *giæf, g(ræ)nd*, märk dock *hæræznempdæ* 202.3. Exempel förekomma 20 ggr i enkla ord och 6 ggr i sammansättning.

Best. form: *grænden* 212. 24, *iorpen* 4 ggr t. ex. 200. 26, *scullen* 189. 1, *ærfpen* 184. 17, *ætten* 211. 12, *ag(er)pen* 213. 17, *nempdin* 202. 8.

Ack. sg. saknar ändelse t. ex. *gengiarp, gærnongh.* Förekommer i enkla ord 64 ggr och 26 ggr i sammansättning. *framsængu* är väl skriffel för **framsængn.*

Best. form: *garnegæ* 199. 6, *gærpine* 199. 15, *gærperte* 203. 14, *iordenæ* 194. 27, *iordænæ* 194. 25, *iorponæ* 200. 23, *ne(m)pdinæ* 201.1, 202.1, *fiarpunx nempdenæ* 204.14, *sakynæ* 181. 4, 181.7, *sakenæ* 206. 15, *scullenæ* 188. 24, *sculdinæ* 191. 19, *socnenæ* 196. 8, *sæpenæ* 194. 26.

Gen. sg.: a) ändas på *-ær* i *iorpær, iordær, løsnær, giftær mad(er), ognær bot, gift(er) quældi, nempd(er) mnani, ætt(er) both.*

b) ändas på *-æ* i *firnæw(er)c, forneghæ fæ, hiorpæ hog, iorpæ ræn, iorpæ skipti, nempdæ-* 5 ggr, *ne(m)pdæ-* 4 ggr, *næmdæ-* 1 g., *quærnæ wægh, ræfsingæ pingh, sialæ messu, socn(n)æ-* 5 ggr, *solæ sætris* 2 ggr, *scriptæ brot* 3 ggr, *vixlæ lius, vt færdæ dagh, ærfpæ bolc, ærfpæ iorp* (32 fall); på *-e:* i *nemppe map(ir)* 195. 16, *nempdemap(ir)* 196. 14; på *-i:* i *nempdimani* 184. 24.

c) saknar ändelse i *sculd* 191. 18, *socn* 186. 17, *piuft* 210. 19, 215. 10. Jfr *Grundriss* § 260. 1.

Dat. sg. saknar ändelse de 17 ggr den förekommer t. ex. *iorð, vmfærp.*

Best. form: *iorden* 198. 15, *iorðenæ* 191. 5, *nempdinne* 3 ggr t. ex. 180. 21, *nempdine* 191. 9, 11, *ne(m)pdine* 200.21, *næmpdin(n)e* 197. 13, *næmpdine* 211. 2, *nempdinæ* 192.13, *fiarpuns ne(m)pdi(n)ne* 185.7, *hæræz nempdene* 211.24, *hæraz ne(m)pdone* 213. 3, *socninne* 193. 7, *tompten(n)e* 191. 4.

Nom. pl. ändas a) på *-ær* i *broær* 2 ggr, *maka broær,*

b) på *(-ir)* i *tylft(ir).*

Ack. pl. a) ändas på *-ær* i *paschær,* 2 ggr, *orthoghær,*

b) ändas på *-er* i *pascher, arthoger, artogher* 2 ggr, *hemgiæu(er) pasch(er), ortogh(er)* 9 ggr, *ortogh(er),*

c) ändas på *-ir:* i *sculdir, skuldir, tylftir,* på *-yr* i *tylftyr* 201. 17, på *(-ir)* i *ørtogh(ir)* 18 ggr, *ørtog(ir),*

d) ändas på *-æ* i *paschæ* 186. 20,

c) saknar ändelse i *ørtogh* 8 ggr, *orthtogh.*

Gen. pl. ändas a) på *-æ* i *paschæ* som simplex 3 ggr, i smsg. 7 ggr, *tydæ køp,*

b) på *-i* i *thipi c(øp).*

Dat. pl. ändas på *-um, u(m)* i *tylfttum, sacu(m), byæ bygninghu(m).*

## § 6 Feminina -iō- och -jō-stammar.

### a) -iō-stammar.

*-byrþ*, Rqt II 74. N. sg. *tiælrubyrð* 197. 21 = råmärkets bärande till annat ställe.

***fæst*** a. sg. *fæst* 183. 1.

Troligen öfvergingo dessa ord redan förliterärt till *i*-stamsböjningen.

### b) -jō-stammar.

****þy:*** smsg. *þy barn* 184. 18.

***æng:*** d. sg. *æng* 204. 10, a. sg. *eng* 210. 1, *æng* 211. 7 n. pl. *ængiær* 191. 2.